

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Michaela Sakařová

**Dohoda o vině a trestu: srovnání české a německé právní
úpravy**

Plea bargain: comparison of Czech and German regulation

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. března 2017

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 23. března 2017

.....

Michaela Sakařová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za vedení mé diplomové práce, věnovaný čas a odborný dohled.

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1 Dohoda o vině a trestu obecně	4
1. 1 Ideový základ dohodovacího řízení	4
1. 1. 1 Rychlost trestního řízení	5
1. 2 Původ dohody o vině a trestu	6
1. 2. 1 Plea bargain ve Spojených státech amerických	6
1. 2. 2 Anglické guilty plea	7
1. 2. 3 Dohodovací řízení v evropských zemích	8
1. 2. 4 Dohoda o vine a treste na Slovensku	8
2 Česká právní úprava dohodovacího řízení	9
2. 1 Zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu	9
2. 2 Zvláštní způsoby řízení	11
2. 2. 1 Narovnání	13
2. 2. 2 Podmíněné zastavení trestního stíhání	14
2. 2. 3 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání	15
2. 2. 4 Odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých	15
2. 2. 5 Trestní příkaz	16
2. 2. 6 Shrnutí	16
2. 3 Přípustnost užití dohody o vině a trestu	17
2. 3. 1 Řízení o zvlášť závažném zločinu	17
2. 3. 2 Řízení proti uprchlému	18
2. 3. 3 Řízení proti mladistvému, který nedosáhl osmnáctého roku věku	18
2. 3. 4 Nutná obhajoba	19
2. 3. 5 Skutek spáchal skutečně obviněný	20

2. 4	Jednání o dohodě o vině a trestu	22
2. 4. 1	Strany dohody o vině a trestu	23
2. 4. 2	Obsah dohody o vině a trestu.....	24
2. 4. 3	Skončení jednání o dohodě o vině a trestu	26
2. 5	Řízení o schválení dohody o vině a trestu.....	28
2. 5. 1	Odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu	28
2. 5. 2	Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu	29
2. 5. 3	Veřejné zasedání	30
2. 6	Opravné prostředky.....	34
3	Německá právní úprava dohodovacího řízení.....	35
3. 1	Historie dohodovacího řízení v Německu	35
3. 1. 1	Absprachen	35
3. 1. 2	Judikatura.....	37
3. 1. 3	Shrnutí.....	38
3. 2	Současná zákonná úprava	39
3. 3	Jiné formy konsensuálního řízení	41
3. 3. 1	Zastavení řízení při splnění podmínek a příkazů (Einstellung des Verfahrens bei Erfüllung von Auflagen und Weisungen, § 153a StPO).....	41
3. 3. 2	Trestní příkaz (Strafbefehl, § 409 StPO)	42
3. 4	Přípustnost dohodovacího řízení.....	42
3. 4. 1	Mladiství	42
3. 4. 2	Vhodné případy.....	44
3. 4. 3	Další omezení	44
3. 5	Proces uzavírání dohody	44
3. 5. 1	Protokol.....	46
3. 5. 2	Osoby zúčastněné na sjednávání dohody.....	46

3. 6 Obsah a forma dohody	47
3. 6. 1 Trest	47
3. 6. 2 Doznání	49
3. 6. 3 Další obsah dohody	50
3. 6. 4. Shrnutí	51
3. 7 Rozhodnutí soudu	51
3. 8 Závaznost dohody	52
3. 9 Opravné prostředky	53
3. 10 Shrnutí	55
4 Argumenty ve prospěch dohodovacího řízení	55
4. 1 Snižování rizika sekundární viktimizace	56
4. 2 Zjednodušení a zefektivnění trestního řízení	57
4. 3 Zrychlení trestního řízení	57
5 Argumenty v neprospěch dohody o vině a trestu	58
5. 1 Dohody postrádají oporu v trestním právu hmotném	59
5. 2 Absence oprávnění k uzavírání dohod	59
5. 3 Rozpor se základními zásadami trestního řízení	60
5. 3. 1 Zásada materiální pravdy	60
5. 3. 2 Zásada vyhledávací	62
5. 3. 3 Zásada volného hodnocení důkazů	62
5. 3. 4 Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti	63
5. 3. 5 Zásada presumpce nevinny	64
5. 3. 6 Zásada „nemo tenetur se ipsum accusare“	64
5. 4 Nerovnost občanů před zákonem	65
5. 5 Otázka věrohodnosti doznání obviněného	65
5. 6 Obviněný jako pouhý objekt	66

6	Využití dohod v praxi	67
6. 1	Česká republika.....	67
6. 1. 1	Slovensko.....	69
6. 1. 2	Shrnutí.....	70
6. 2	Německo	71
	Závěr	72
	Seznam použité literatury	74
	Resumé.....	80
	Summary.....	81
	Klíčová slova / Keywords	82

Seznam použitých zkratk

LZPS	Listina základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.)
Tr. řád	Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)
Tr. zák.	Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
Tr. poriadok	Trestný poriadok. Slovenský trestní řád (zákon č. 301/2005 Z. z.)
ZSVM	Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.)
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
Z. z.	Zbierka zákonov Slovenské republiky
StPO	Strafprozessordnung. Německý trestní řád.
StGB	Strafgesetzbuch. Německý trestní zákoník.
GG	Grundgesetz. Ústava Spolkové republiky Německo.
JGG	Jugendgerichtsgesetz. Německý zákon o soudnictví ve věcech mládeže.
EÚLP	Evropská úmluva ochraně lidských práv a základních svobod
BGH	Bundesgerichtshof. Spolkový soudní dvůr.
BVerfG	Bundesverfassungsgericht. Spolkový ústavní soud.

Úvod

Institut dohody o vině a trestu, který byl do českého právního řádu zaveden novelou č. 193/2012 Sb., jež nabyla účinnosti k 1. 9. 2012, je stále relativní novinkou v českém trestním řízení. Zákonomárci se při úpravě uvedeného institutu nechal inspirovat anglo-americkým trestně právním institutem „*plea bargaining*“, který lze chápat jako vyjednávání spravedlnosti. Uvedenou novelizací trestního řádu dochází k zavedení určitého soukromoprávního prvku smluvní autonomie do trestního práva, jakožto práva veřejného, který se dostává do rozporu s řadou základních zásad trestního řízení a celkově pozměňuje jeho charakter.

Dohodovací řízení je typické zejména pro anglo-americký typ právní kultury, ale přesto se v posledních desetiletích dostává do mnoha právních řádů náležejících ke kontinentálnímu typu právní kultury stejně jako český právní řád. Ačkoli je dohoda o vině a trestu v českém trestním řízení cizorodým prvkem, nalezneme i řadu dalších evropských států, které ve svých právních řádech mají obdobné instituty, které se od sebe navzájem více či méně odlišují. Dohody by měly pomáhat řešit značné zatížení trestních soudů, ke kterému od konce minulého století dochází vlivem narůstající trestné činnosti i složitosti jejího dokazování. Pro tradiční evropské trestní procesy ovlivněné římským a kanonickým právem je charakteristická jejich složitost a zdlouhavost. Právě tento problém bylo třeba v důsledku narůstající kriminality řešit, ale pouhé zvýšení počtu justičního personálu nebylo dostatečným řešením, a proto se začaly hledat nové cesty, jak přetížení soudů snížit. Do trestních řízení se postupně dostávaly různé formy odklonů, zjednodušující průběh celého procesu. Mezi nimi pak právě i dohody v různých podobách.

Důvodem, proč se zákonodárci rozhodují zavést do trestního procesu netypický prvek dohodovacího řízení, je zejména urychlení a zjednodušení trestního řízení, neboť díky přiznání viny obviněným není třeba nadále provádět celé dokazování, které je časově nejnáročnější částí trestního řízení ve fázi řízení před soudem. Odborná veřejnost z řad profesorů a jiných právních teoretiků v této souvislosti hovoří o tzv. procesní ekonomii (*Prozessökonomie*¹) Nicméně i přes tento nesporně pozitivní účinek si dohodovací řízení

¹ PETERS, J.: Urteilsabsprachen im Strafprozess. Universitätsverlag Göttingen, 2011. Band 13. s. 207.

v řadě států našlo i nemalý počet kritiků, a to především kvůli rozporu s některými zásadami, na kterých celé trestní řízení stojí.

Tato práce, jež je členěna do šesti kapitol, se zabývá porovnáním české a německé úpravy institutu dohodovacího řízení a jeho kritikou. V první kapitole je nastíněn ideový základ dohodovacího řízení a krátce jeho původ. Stěžejními jsou pak zejména druhá a třetí kapitola, které se podrobně věnují české a německé právní úpravě dohodovacího řízení. Čtvrtá a pátá kapitola se zaměřují na hodnocení tohoto institutu, a to zejména na jeho kritiku z řad českých i německých právních teoretiků. Poslední kapitola pak obsahuje nástin praktického využití dohodovacího řízení v České republice, na Slovensku a v Německu.

1 Dohoda o vině a trestu obecně

1.1 Ideový základ dohodovacího řízení

Dohoda o vině a trestu představuje jednu z alternativ standardního průběhu trestního řízení. Smyslem tohoto fenoménu je především urychlení trestního procesu, kdy díky přiznání obviněného může být zkráceno dokazování, které je časově nejnáročnější fází řízení před soudem. Výsledkem by pak mělo být i k zefektivnění celého řízení a snižování zátěže trestních soudů, které mohou získat více prostoru pro vyřizování závažnějších trestných činů. Hovoří se o tzv. prostředku racionalizace trestní justice, která je vnímána jako prostředek i metoda pro zajištění výkonnější justice ve smyslu zkrácení trestního řízení a zjednodušení jeho administrativní náročnosti.² Důvodem snah o zrychlení trestního řízení je mimo jiné to, že co možná nejrychlejší potrestání pachatele je také nejúčinnější. Jinými slovy, následuje-li trestněprávní sankce až s delším časovým odstupem od spáchání trestného činu, její účinky na pachatele a jeho převýchovu se snižují. Tím se oslabuje i individuální a generální prevence trestního práva.³

Podstatou dohody o vině a trestu či jejích obdob v jiných právních řádech je sjednání dohody mezi obviněným a státním zástupcem, případně i poškozeným. Obsahem dohody je přiznání obviněného, že spáchal skutek, který je mu kladen za vinu, eventuálně přiznání viny obviněným a vymezení následků za spáchání takového skutku, zejména stanovení konkrétního trestu. Výhodou pro obviněného je, že orgány činné v trestním řízení, zejména státní zástupce a soud, jsou ochotny jako protihodnotu za učiněné přiznání udělat ústupky při potrestání obviněného. Vidinou mírnějšího trestu, než jaký by obviněný dostal, pokud by muselo proběhnout celé trestní řízení ve své standardní podobě včetně rozsáhlého dokazování, by měl být obviněný motivován k učinění doznání.⁴ Takto uzavřená dohoda musí být následně schválena soudem a teprve poté je závazná a má účinky odsuzujícího rozsudku.⁵

² ŠČERBA, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. str. 9.

³ JELÍNEK, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. Kriminalistika. 2008, č. 4. s. 246.

⁴ JELÍNEK, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8. s. 47.

⁵ Srov. § 314r odst. 4 tr. řádu nebo § 257b StPO + § 257c StPO + § 260 odst. 1 StPO.

Podoba dohodovacího řízení není ve všech zemích stejná, může se lišit jak obsah uzavřené dohody, tak i způsob jejího uzavírání a schvalování soudem či následná možnost užití opravných prostředků proti rozhodnutí, jímž soud dohodu schválil. Například dle české právní úpravy je potřeba, aby obviněný přiznal, že spáchal skutek, který je mu kladen za vinu. V jiných právních řádech se zpravidla požaduje doznání viny⁶ obviněným jako takové. Společným prvkem dohodovacích řízení vždy bývá přiznání obviněného, že spáchal skutek, který je mu kladen za vinu, a na oplátku se mu dostane ústupků při potrestání, když je mu uložen trest mírnější, než jaký by následoval po odsouzení ve standardním řízení. Jednotlivé právní úpravy pak stanovují různé podmínky pro užití dohodovacího řízení, ať už se to týká případů, na které mohou být aplikovány nebo povinného či naopak nepřípustného obsahu dohod.

1. 1. 1 Rychlost trestního řízení

Motivací pro zavádění dohod do trestního procesu bývá jeho zrychlení, neboť přiměřeně rychlé projednání věci je jednou ze součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁷ Uvedený článek EÚLP, čl. 38 odst. 2 LZPS a § 2 odst. 4 tr. řádu vyžadují projednání věci soudem bez zbytečných průtahů, ale právo nijak nestanovuje, jaká by měla být ona přiměřená doba projednávání věci. Ústavní soud „v nálezu sp. zn. I. ÚS 641/04 dokonce výslovně říká, že přiměřenost doby řízení nelze vyjádřit numericky.“⁸ Trestní řízení ovšem nesmí být zrychlováno na úkor ostatních práv obviněného jako je například právo na dostatek času k přípravě obhajoby nebo právo na dostatečné objasnění skutkového stavu, o němž nebudou důvodné pochybnosti. Orgány činné v trestním řízení nemohou pro zajištění dostatečné rychlosti řízení porušovat jiné své povinnosti, například „povinnost opřít svá tvrzení o nepochybně pravdivě zjištěný skutkový stav, povinnost postupovat v souladu se zákonem nezaujatě, nestranně, zjišťovat právně relevantní skutečnosti pokud možno z pramenů nejbližších dokazované skutečnosti“⁹ a další.

⁶ Doznání viny se na rozdíl od prohlášení o spáchání skutku nevztahuje pouze na spáchání skutku, ale i k naplnění všech znaků skutkové podstaty příslušného trestného činu. In: PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy nad možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4. s. 82.

⁷ Článek 6 odst. 1 EÚLP – „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem...“

⁸ MUSIL, J.: Rychlost trestního řízení. 2009. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/rychlost-trestniho-řízení.aspx>. [19. 03. 2017]

⁹ JELÍNEK, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 2008, č. 4. s. 247.

Ačkoli je rychlost řízení (srov. čl. 38 odst. 2 LZPS), tedy právo na projednání věci a její rozhodnutí bez zbytečných průtahů, jednou ze základních zásad trestního procesu, nesmí být prosazována na úkor procesních práv zúčastněných subjektů, objasnění věci a kvality řízení celkově.¹⁰

1.2 Původ dohody o vině a trestu

Dohoda o vině o trestu pochází z institutu označovaného jako *plea bargaining*, který je užíván zejména v USA a dalších angloamerických právních systémech. Ve státech s tímto typem právní kultury existuje dlouholetá tradice využívání uvedeného prostředku k urychlení trestního řízení. V zemích se systémem common law dochází k vyřešení až dvou třetin, někdy i více případů, právě pomocí těchto dohod a stížnosti na průtahy řízení v trestním právu se objevují pouze výjimečně.¹¹

1.2.1 *Plea bargain* ve Spojených státech amerických

Dohodovací řízení v podobě tzv. *plea bargain* je nejvíce užíváno ve Spojených státech amerických, kde se za jeho pomoci vyřeší až 90 % trestních věcí, v nichž byla podána obžaloba.¹² Je třeba si ovšem uvědomit, že trestní řízení Spojených států se v mnohém liší od trestního procesu evropských zemí, a proto také nelze bez dalšího v plném rozsahu tento institut přejmout i do právních řádů evropských států, jejichž trestní procesy stojí na jiných zásadách než americké trestní řízení. Obžalovací sporný proces ve Spojených státech je ovládán principem oportunity¹³, na rozdíl od evropských trestních procesů, jimž vládne především princip legality¹⁴. Princip oportunity dává státnímu zástupci možnost vlastního uvážení, zda je vhodné podat v dané věci obžalobu a zda se s obžalovaným dohodnout či nikoli.

¹⁰ JELÍNEK, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. Kriminalistika. 2008, č. 4. s. 247.

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. s. 28. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>> [21. 3. 2017]

¹² ŠTĚPÁN, J.: Některé rysy trestního řízení v Spojených státech. Právo a zákonost. 1991, č. 5. s. 298.

¹³ Princip oportunity představuje výjimku ze zásady legality a umožňuje státnímu zástupci některé trestné činy nestíhat. Zejména pokud by bylo trestní stíhání neúčelné. In: JELÍNEK, J.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 150.

¹⁴ Dle principu legality je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví a zajistit, aby byl stíhán pachatel každého trestného činu. In: JELÍNEK, J.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 147.

Plea bargaining je výsledkem jednání mezi obhájcem a státním zástupcem a jejím obsahem může být právní kvalifikace trestného činu i trest, jehož uložení bude obžaloba u soudu požadovat. Poté co státní zástupce podá soudu obžalobu a ta je přednesena, vyzve soud obžalovaného, „aby se vyjádřil, zda je vinen ve smyslu obžaloby (tzv. „*plea of guilty*“) nebo zda vinu popírá („*not guilty*“).“¹⁵ Jeho prohlášení viny je přitom velmi často právě výsledkem již předchozího vyjednávání se státním zástupcem (*plea bargaining*). Vzhledem k tomu, že se americké trestní řízení rozpadá do dvou fází – rozhodování o vině a rozhodování o trestu – může být díky *plea of guilty* významně zkráceno, neboť se omezuje již na pouhé rozhodování o trestu.

Ve výsledku tak *plea bargaining* přináší výhody obžalovanému i státu. Obžalovaný profituje z toho, že státní zástupce zmírní právní kvalifikaci předmětného skutku a požaduje nižší trest, pokud se ke spáchání skutku obžalovaný přizná. Trest v důsledku užití uvedeného postupu může být snížen až o jednu třetinu.¹⁶ Pro stát pak přínos tohoto institutu spočívá ve zkrácení celého řízení a ušetření času jak státnímu zástupci, tak soudu.

1. 2. 2. Anglické *guilty plea*

Anglické právo zná institut *guilty plea* (uznání viny), který spočívá v uznání viny obžalovaným. Následné dokazování se pak omezuje pouze na prokázání pravdivosti učiněného přiznání. Veřejný žalobce může akceptovat jen takové uznání viny, na základě kterého bude soud schopen vynést rozsudek, který bude odpovídat závažnosti spáchaného trestného činu, nemůže ale žádat vynesení konkrétního rozsudku. Soud musí být vždy obeznámen s tím, z jakého důvodu veřejný žalobce doznání viny obžalovaného přijal. *Guilty plea* je obdobně jako v USA obvykle výsledkem vyjednávání mezi veřejným žalobcem a obhajobou (tzv. *plea bargaining*).

V Anglii se stejně tak jako ve Spojených státech dohodovací řízení užívá velmi často. Tento institut přispívá k vyřešení nejméně 70 % případů. Přitom až do roku 1977

¹⁵ ŠTĚPÁN, J.: Některé rysy trestního řízení v Spojených státech. Právo a zákonost. 1991, č. 5. s. 298.

¹⁶ ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6. s. 10.

se v Anglii oficiálně tvrdilo, že k žádnému takovému „vyjednávání spravedlnosti“ nedochází.¹⁷

1. 2. 3 Dohodovací řízení v evropských zemích

V posledních desetiletích se dohodovací řízení dostalo i do mnoha právních řádů států kontinentální Evropy. V těchto zemích jde ale o netradiční a relativně cizorodý prvek v trestním řízení, neboť se dostává do rozporu s jeho základními zásadami. I přes tuto skutečnost ale řada zemí do svého trestního procesu tento nový institut zavedla s cílem zrychlit jeho průběh, a tak i zefektivnit postih pachatelů trestných činů, když tito prostřednictvím dohodovacího řízení mohou být rychleji potrestáni a uložená trestní sankce má pak na pachatele větší účinek, než kdyby jim byla uložena teprve několik let po spáchání skutku, za jehož spáchání je ukládána.

V právních řádech evropských států se dohody objevují od konce 20. století, příkladem může být Španělsko (*conformidad*, od 19. století), Maďarsko (*vzdání se projednání*, od r. 2000), Itálie (*patteggiamento*, od r. 2003), Švýcarsko (*Abgekürztes Verfahren*, od r. 2011), Nizozemí (zde se jedná o *vykoupení se z trestního stíhání*, pokud obviněný zaplatí určitou peněžitou částku a navíc se oproti klasické *plea bargain* nevyžaduje prohlášení obviněného o přiznání viny, jde tedy o nejliberálnější úpravu), Slovensko (*dohoda o vine a treste*, od r. 2006), Německo (*Verständigung*, od r. 2009), Polsko (*porozumienie karnoprosowe = dobrovolné podrobení se trestu a trestní odpovědnosti*).¹⁸

1. 2. 4 Dohoda o vine a treste na Slovensku

Předlohou pro českou právní úpravu byla slovenská *dohoda o vine a treste*, která se do slovenského trestního řízení dostala novelou slovenského trestního řádu z roku 2005 s účinností od 1. ledna 2006 a od té doby je stále více využívána. Ačkoli u našich sousedů bylo také mnoho obav ze zavedení tohoto institutu do jejich trestního procesu, ukazuje se, že je opravdu využíván a svou funkci, zrychlení trestního řízení, skutečně plní. Oproti

¹⁷ ŠRAMEL, B.: Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického „plea bargaining“. Právník. 2014, č. 2. s. 169.

¹⁸ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 7, 8.

české úpravě jsou ale možnosti využití dohod na Slovensku širší, neboť tam lze sjednat dohodu o všech trestných činech, tedy i zvláště závažných zločinech.¹⁹

Obdobně jako v České republice je slovenské dohodovací řízení dvoufázové. Poté, co státní zástupce s obviněným sjedná v přípravném řízení dohodu o vině a trestu, musí ji předložit ke schválení soudu, který má možnost ji ve stanovených případech odmítnout.

Na rozdíl od české dohody o vině a trestu slovenská úprava vyžaduje přiznání ke spáchání skutku i uznání viny ze strany obviněného. Uznání viny se potvrzuje v řízení před soudem formou deseti otázek položených předsedou senátu, jejichž znění stanoví trestní řád (§ 333 odst. 3 tr. poriadku). Na všechny otázky musí obviněný kladně odpovědět, jinak soud návrh dohody o vině a trestu nemůže schválit. (§ 334 odst. 1 tr. poriadku).²⁰ Mimoto slovenská úprava nevyklučuje sjednání dohody o vině a trestu u mladistvých, pokud s jejím sjednáním souhlasí jeho zákonný zástupce nebo jeho obhájce.

2 Česká právní úprava dohodovacího řízení

Dohodovací řízení, které je v českém právní řádu stále ještě relativně novým institutem, má podobu dohody o vině a trestu a dle důvodové zprávy bylo zaváděno s cílem zjednodušení a zefektivnění trestního řízení.²¹

2.1 Zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu

Dohoda o vině a trestu byla do českého trestního procesu zavedena novelou trestního řádu (zákonem č. 193/2012 Sb.), která nabyla účinnosti k 1. září 2012. Jedná se o relativně nový institut, který představuje jednu z alternativ průběhu standardního trestního řízení. Lze jej považovat za formu tzv. konsenzuálního řízení, vzhledem k tomu že strany (obviněný a státní zástupce) se musí shodnout na jejím obsahu, aby vůbec mohla vzniknout a být předložena ke schválení soudu. Prvky konsenzuálního řízení lze nalézt

¹⁹ Srov. § 232, § 233 tr. poriadku; BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F.: Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 2008, č. 9. s. 272.

²⁰ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 20.

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. s. 30. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>> [21. 3. 2017]

i v institutu narovnání, podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a trestního příkazu, jak bude popsáno dále.

Současná právní úprava dohodovacího řízení je výsledkem až třetího pokusu o zavedení tohoto institutu do českého trestního procesu. Snahy o uzákonění dohod, jakožto alternativní možnosti průběhu trestního řízení, se objevily již v roce 2005 a 2008.²² Jednalo se o poslanecký pozměňovací návrh z roku 2005²³ a vládní návrh z roku 2008.²⁴ První návrh, projednávaný Parlamentem ČR v letech 2005 a 2006, zamýšlel do trestního řízení zavést tzv. řízení o prohlášení viny obžalovaným, návrh předložený vládou v roce 2008 usiloval o uzákonění tzv. dohody o vině a trestu. Nicméně ani jeden z těchto návrhů neprošel celým legislativním procesem. První z nich schválila pouze Poslanecká sněmovna, ale Senát jej odmítl a dalším projednáváním v Poslanecké sněmovně již návrh neprošel. Vládní návrh z roku 2008 nedokázal projít ani Poslaneckou sněmovnou, když se nedostal ani do třetího čtení. Z uvedeného vyplývá, že ačkoli je dohoda o vině a trestu v České republice upravena teprve od roku 2012, iniciativa o její uzákonění se zde objevovala již dříve.

Z důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., který zavedl dohodu o vině a trestu do českého právního řádu, vyplývá, že se zákonodárce při této úpravě nechal inspirovat angloamerickými dohodami, tzv. *plea bargaining*²⁵, nicméně převzal jen některé jejich aspekty, a tak v české úpravě dohodovacího řízení najdeme i četné odlišnosti od angloamerických *plea bargaining*. Základní rozdíl spočívá v tom, že *plea bargaining* vyžaduje přiznání viny pachatele, zatímco česká dohoda o vině a trestu vyžaduje prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Uvedeným prohlášením ale nerozumíme doznání viny obviněného.²⁶

²² ŠČERBA, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. s.19.

²³ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období. Dostupný na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0>> [21. 3. 2017]

²⁴ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období. Dostupný na: <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>> [21. 3. 2017]

²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. s. 30. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>> [21. 3. 2017]

²⁶ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 19.

Motivací pro zavedení tohoto cizorodého institutu do českého trestního procesu byla především snaha zrychlit, zjednodušit a zefektivnit trestní řízení²⁷, čímž by soudy měly získat více prostoru k projednávání a rozhodování závažnějších trestných činů. Měla by to být jedna z cest, která by mohla napomoci řešit problém přetíženosti soudů. Dalším důvodem byla i snaha ochránit oběti trestné činnosti před sekundární viktimizací, tedy zabránit tomu, aby oběti byly opakovaně vyslýchány ke skutku, jehož obětí se staly, a musely tak své vzpomínky a negativní pocity vázané k dané události opakovaně prožívat.²⁸

2. 2 Zvláštní způsoby řízení

Dohodu o vině a trestu lze řadit mezi odklony v trestním řízení vedle narovnání, podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých a trestního příkazu. Pojem odklonu je poměrně problematický, neboť české trestní právo postrádá jakoukoli jeho jednotnou, přesnou definici. Ščerba například rozlišuje pojetí odklonů v užším a v širším smyslu. Odklon v užším smyslu chápe jako opatření restorativní justice, jehož aplikace je spojena s upuštěním od trestního stíhání a výchovným působením na obviněného. Odklony v širším pojetí potom lze chápat jako alternativu ke standardnímu trestnímu řízení,²⁹ ve kterém v hlavním líčení po provedeném dokazování soud rozhodne o vině, eventuálně nevině, obžalovaného. Jedná se tedy o zvláštní způsoby řízení.³⁰ Všechny ostatní průběhy trestního řízení, kde se např. vůbec nekoná hlavní líčení nebo není prováděno standardní dokazování, lze považovat za odklony řízení. Společným znakem všech odklonů je snaha o rychlejší a efektivnější vyřízení věci³¹ a skutečnost, že na jejich aplikaci v konkrétním případě neexistuje žádný právní nárok. I přesto, že jsou splněny zákonné podmínky pro uplatnění konkrétních

²⁷ BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F.: Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 9. s. 272.

²⁸ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin Advokacie*. 2012, č. 10. s. 20.

²⁹ ŠČERBA, F.: Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 2. s. 33.

³⁰ Srov. např. PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4. s. 79.; JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges. 2013. s. 740.

³¹ LICHNOVSKÝ, F.: Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. *Trestní právo*. 2015, č. 3. s. 16.

odklonů, je na úvaze orgánů činných v trestním řízení, zda jejich aplikaci v konkrétním případě umožní či nikoliv.

Využíváním odklonů by měl být realizován základní trestněprávní princip *ultima ratio* v trestním řízení, neboť odklony umožňují zpravidla trestní věc vyřídit rychleji a díky tomu ušetří čas nejen orgány činné v trestním řízení, ale i samotný obviněný a dané trestní řízení na něj nemá tak negativní dopad jako v případě, že by probíhalo standardně s mnohdy složitým a časově náročným dokazováním. V řadě případů ovšem i přesto, že jsou splněny podmínky pro využití některého z odklonů, státní zástupce stejně podával obžalobu. Důvodem byla zejména skutečnost, že z pohledu státního zástupce by užití odklonu bylo příliš mírným řešením dané věci. Například proto, že ve věcech trestných činů v dopravě bez podání obžaloby nebylo možno omezit ani činnost řízení motorových vozidel nebo uložit peněžité trest a tímto způsobem pachatele alespoň částečně za spáchaný trestný čin potrestat. Dle důvodové zprávy by ovšem zejména „podmíněné odložení návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání měly být vnímány jako prostředky plnohodnotného řešení trestních věcí.“³² Z toho důvodu také uvedenou novelou trestního řádu, upravující dohodu o vině a trestu, zákonodárce modifikoval uvedené odklony v tom směru, že se obviněný například zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti nebo zaplatí stanovený finanční obnos státu na pomoc obětem trestné činnosti. Díky tomu sice ve věci nebude uložen trest, ale přesto spáchání činu pro pachatele negativní důsledky mít bude a může tak být zajištěna i ochrana společnosti, protože pachatel nebude vykonávat činnost, kterou by mohl své okolí ohrožovat.

Dohoda o vině a trestu je zvláštním způsobem řízení, protože se díky jejímu sjednání nekoná hlavní líčení, ale o vině a trestu soud rozhoduje ve veřejném zasedání. Za odklon ji lze považovat proto, že na její sjednání není právní nárok. K jejímu sjednání nelze nutit ani obviněného ani státního zástupce. Další část práce se krátce věnuje jednotlivým odklonům a jejich srovnání s dohodou o vině a trestu.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. s. 27. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>> [21. 3. 2017]

2. 2. 1 Narovnání

Narovnání³³ lze považovat za jakousi formu konsenzuálního řízení, stejně jako dohodu o vině a trestu, neboť jeho využití vyžaduje souhlas obviněného i poškozeného. V podstatě jde o dohodu mezi obviněným a poškozeným, která vyžaduje schválení ze strany soudu nebo státního zástupce. Jedná se de facto o odškodnění poškozeného, pokud veřejnoprávní zájem na potrestání pachatele není tak výrazný a tento způsob vyřízení věci se jeví jako dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu a osobě a poměrům pachatele. Lze říci, že narovnání je využíváno u trestných činů, jimiž je dotčen spíše zájem soukromý než veřejný. Užití tohoto institutu je limitováno pouze na řízení o přečinu, tedy trestném činu nedbalostním nebo trestném činu úmyslném, za nějž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do 5 let (§ 13 tr. zákoníku).

Podstata narovnání spočívá v tom, že obviněný, stejně jako v případě dohody o vině a trestu, musí prohlásit, že spáchal skutek, pro nějž je stíhán, a zároveň nesmí být důvodné pochybnosti o pravdivosti takového prohlášení. Dále musí obviněný nahradit poškozenému způsobenou škodu nebo učinit kroky k její úhradě, nebo vydat bezdůvodné obohacení přečinem získané, nebo složit na účet soudu či v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou na pomoc obětem trestných činů. Návrh na schválení narovnání může vzejít od obviněného i od poškozeného. O schválení takto sjednaného narovnání rozhoduje soud nebo v přípravném řízení státní zástupce, přičemž před jeho schválením musí být obviněný i poškozený vyslechnuti a poučeni o svých právech a podstatě narovnání. Dojde-li ke schválení narovnání, zastavuje se trestní řízení s účinkou *rei iudicatae*. Není-li narovnání schváleno, nelze v dalším průběhu řízení přihlížet k prohlášení obviněného o tom, že spáchal daný skutek, což je opět shodný prvek s dohodou o vině a trestu. Na rozdíl od rozsudku o schválení dohody o vině a trestu, proti kterému lze podat opravné prostředky jen výjimečně, v případě usnesení o schválení narovnání obdobné omezení nenalezneme.

³³ Srov. § 309 a následující tr. řádu.

2. 2. 2 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Za odklon se považuje také podmíněné zastavení trestního stíhání³⁴, které je použitelné, stejně jako narovnání, pouze v řízení o přečinech. Obdobně jako v případě narovnání, je zapotřebí, aby se obviněný k činu doznal, nahradil škodu, byla-li činem způsobena, případně vydal bezdůvodné obohacení, bylo-li činem získáno, nebo s poškozeným uzavřel dohodu o náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení nebo učinil potřebná opatření k náhradě škody, případně k vydání bezdůvodného obohacení. Dále se musí jevit takové vyřízení věci vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu, dostačující. Při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba v rozsahu 6 měsíců až 2 let. Pokud to odůvodňuje povaha a závažnost spáchaného trestného činu, může být trestní stíhání podmíněně zastaveno jen, pokud se obviněný zaváže během zkušební doby ke zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí-li na účet státu určitou peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti. Má-li se obviněný během zkušební doby zdržet určité činnosti, bude se vždy jednat činnost, k jejímuž výkonu zákon vyžaduje zvláštní povolení nebo jejíž výkon je upraven v jiném právním předpisu.³⁵ V takovém případě lze stanovit zkušební dobu až na 5 let.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je mezitímním rozhodnutím, které se ovšem stává meritorním a založí tak překážku *rei iudicatae* v případě, že obviněný v průběhu stanovené zkušební doby povede řádný život³⁶ a vyhoví všem uloženým povinnostem a omezením. V opačném případě soud nebo v přípravném řízení státní zástupce rozhodne, že se obviněný neosvědčil a že se v trestním stíhání pokračuje.

Na rozdíl od narovnání zde není třeba souhlasu poškozeného, a proto podmíněné zastavení trestního stíhání postrádá prvek konsensu, čímž se liší od narovnání či dohody o vině a trestu. Od dohody o vině a trestu a narovnání se podmíněné zastavení trestního

³⁴ Srov. § 307 a následující tr. řádu.

³⁵ LICHNOVSKÝ, F.: Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. Trestní právo. 2015, č. 3. s. 20.

³⁶ „Závěr o tom, že podmíněně odsouzený vedl ve zkušební době řádný život, lze učinit tehdy, jestliže dodržoval právní řád a další základní normy občanské společnosti, plnil své povinnosti vůči státu i vůči společnosti, nezneužíval svých práv proti spoluobčanům, nenarušoval občanské soužití v bydlišti ani v zaměstnání, nedopouštěl se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.“ Srov. náleží Ústavní soudu III. ÚS 439/05.

stíhání ovšem liší i tím, že zákon vyžaduje, aby se obviněný k činu doznal, zatímco v druhých dvou uvedených odklonech musí pouze prohlásit, že daný skutek spáchal, nedoznává tedy svou vinu, a pokud by narovnání nebo dohoda nakonec nebyly schváleny, vylučuje zákon možnost přihlížet v dalším řízení k tomuto prohlášení jako k důkazu.³⁷ V případě doznání učiněného za účelem podmíněného zastavení trestního stíhání následné užití poskytnutého doznání jako důkazu zakázáno není.

2. 2. 3 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Za odklon v trestním řízení lze považovat i podmíněné odložení podání návrhu na potrestání³⁸, které lze užít ve zkráceném řízení. Podmínky pro jeho užití jsou obdobné jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání s tím, že podezřelý vyslovil souhlas s takovým vyřízením věci. Stejně tak je zapotřebí stanovení zkušební doby ve stejném rozsahu jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání.

2. 2. 4 Odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých

Odstoupení od trestního stíhání³⁹ je zvláštní odklon, který lze užít pouze v případě stíhání mladistvých. Odstoupit od trestního stíhání zákon umožňuje, pokud trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění. Zároveň je přípustné pouze, pokud mladistvý spáchal provinění, u kterého horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři léta.⁴⁰ O odstoupení od trestního stíhání mladistvého může rozhodnout soud pro mládež nebo v přípravném řízení státní zástupce. Rozhodnutí, jímž soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o odstoupení od trestního stíhání mladistvého, obsahuje zároveň výrok o zastavení trestního stíhání.

Určitý prvek konsensu v tomto odklonu lze spatřovat v právu obviněného mladistvého do tří dnů od oznámení usnesení o odstoupení od trestního stíhání prohlásit, že trvá na projednání věci. O tomto svém právu musí být řádně poučen. Pokud trestní stíhání z důvodu prohlášení mladistvého pokračuje a soud neshledá důvod ke zproštění mladistvého, tak sice vysloví vinu, ale neuloží trestní opatření.

³⁷ PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. Trestněprávní revue. 2016, č. 4. s. 82.

³⁸ Srov. § 179g a následující tr. řádu.

³⁹ Srov. § 70 a následující ZSVM.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 749.

2. 2. 5 Trestní příkaz

Trestní příkaz⁴¹ byl do českého trestního procesu zaveden roku 1994 a je tak nejstarším odklonem. Neexistuje naprostá shoda na tom, zda se skutečně jedná o odklon, nebo jen o zvláštní způsob řízení. Pro odklony je totiž typické, že nedojde k odsouzení, ale k zastavení trestního stíhání. Trestní příkaz má ale charakter odsuzujícího rozsudku stejně jako rozhodnutí, jímž soud schvaluje dohodu o vině a trestu. Může jím rozhodnout samosoudce bez projednání věci v hlavním líčení, pokud je dle jeho názoru skutkový stav dostatečně prokázán již opatřenými důkazy a projednávání případu v hlavním líčení není zapotřebí. Na rozdíl od ostatních odklonů dochází vydáním trestního příkazu k odsouzení obviněného a uložení trestu, stejně jako je tomu při schválení dohody o vině a trestu. Oproti dohodě o vině a trestu lze ale trestním příkazem uložit jen některé druhy trestů a není vůbec možné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody nebo rozhodnout o ochranném opatření.

Proti trestnímu příkazu lze podat do osmi dní od jeho doručení odpor, v důsledku něhož dochází automaticky ke zrušení trestního příkazu a samosoudce musí nařídít hlavní líčení a v něm případ projednat. Jedná se v podstatě o jakýsi prvek konsensu, neboť trestní příkaz může zůstat v platnosti, jen pokud s ním a jeho obsahem souhlasí obviněný i státní zástupce.⁴²

2. 2. 6 Shrnutí

Z výše uvedených odklonů se k dohodě o vině a trestu nejvíce blíží trestní příkaz, který má s dohodou o vině a trestu společný konsenzuální prvek a odsuzující charakter.

Všechny výše popsané odklony s výjimkou trestního příkazu a dohody o vině a trestu lze užít i v řízení ve věcech mladistvých (srov. § 63 ZSVM, § 69 ZSVM), čímž se odlišují od dohody o vině a trestu. Další rozdíl spočívá v tom, že narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání i podmíněné odložení návrhu na potrestání je přípustné pouze u přečinů. Aplikací výše uvedených odklonů, vyjma trestního příkazu, dochází zároveň k zastavení trestního stíhání, aniž by byl obviněný odsouzen. V případě schválení dohody o vině a trestu ale soud odsuzujícím rozsudkem vysloví vinu obviněného, v čemž

⁴¹ Srov. § 314 a následující tr. řádu.

⁴² PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. Trestněprávní revue. 2016, č. 4. s. 81.

se nachází další odlišnost od ostatních odklonů. Proto také dohoda o vině a trestu nebývá považována za typický odklon.⁴³

Mimo tyto výše uvedené odklony mezi zvláštní způsoby řízení řadíme například řízení proti uprchlému, řízení před samosoudcem, neboť i tato řízení mají svá specifika oproti standardnímu řízení. Dohoda o vině a trestu bývá řazena mezi odklony i mezi zvláštní způsoby řízení, neboť i samotné řízení o schválení dohody před soudem se liší od běžného soudního řízení.

2.3 Přípustnost užití dohody o vině a trestu

Při využití dohody o vině a trestu dochází k dotčení mnoha zásad trestního procesu, a proto existuje řada omezení pro její využití, aby nedošlo k jejich přílišnému narušení nebo ke ztrátě důvěry v trestní řízení.

Aplikace dohody o vině a trestu je vyloučena v řízení o zvlášť závažném zločinu, v řízení proti uprchlému a v řízení proti mladistvému, který nedosáhl osmnáctého roku věku. Navíc lze dohodovací řízení využít jen u omezeného okruhu trestných činů, obviněný musí být od počátku sjednávání dohody zastoupen obhájcem a dosavadní výsledky vyšetřování musí dostatečně prokazovat závěr, že se skutek, pro který je obviněný stíhán, skutečně stal, je trestným činem a obviněný je jeho pachatelem.

2.3.1 Řízení o zvlášť závažném zločinu

Trestní řád výslovně zakazuje sjednání dohody o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu, v důsledku čehož je možné sjednat dohodu pouze v řízení o přečinu a o zločinu. Dle § 14 odst. 3 tr. zákoníku se zvlášť závažným zločinem rozumí zločin, za nějž trestní zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující 10 let, a jako takový představuje kategorii nejzávažnější trestné činnosti. A právě tímto omezením se česká úprava liší od řady zahraničních úprav⁴⁴, které připouštějí dohodovací řízení u všech trestných činů. Zákonodárce tímto omezením v podstatě připustil námitky kritiků dohodovacího řízení, kteří dohodám vyčítají, že vedou k prolamování řady trestně procesních zásad, neboť lze připustit, že v rámci

⁴³ srov. PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. 2016, č. 4. s. 79.

⁴⁴ Např. Německo a Slovensko umožňují využití dohodovacího řízení u všech kategorií trestných činů.

dohodovacího řízení nemusí být s jistotou zjištěn skutečný skutkový stav.⁴⁵ Vzhledem k tomu, že zvláště závažné zločiny představují nejzávažnější kriminalitu, a tedy i nejvíce ohrožují společnost, je zájem státu na stíhání a potrestání skutečných pachatelů o to větší, že tito jsou pro společnost nebezpečnější než pachatel například nedbalostního přečinu.

Vzhledem k tomu, že dohoda o vině a trestu přichází v úvahu pouze u přečinů a u zločinů, bude využívána spíše u zločinů, neboť u přečinů, má státní zástupce možnost využít i jiné odklony, které pro něj budou jednodušším a rychlejším vyřízením věci než dohadování se s obviněným.

2. 3. 2 Řízení proti uprchlému

V řízení proti uprchlému z povahy věci není možné sjednávat dohodu o vině a trestu, když tento není vůbec přítomen, ale přitom by jeho osobní přítomnost nutná pro její sjednávání byla nezbytná. Navíc podstatou dohodovacího řízení je, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Pokud se ale trestnímu stíhání vyhýbá a je nutné vést proti němu řízení jako řízení proti uprchlému, tak evidentně svou odpovědnost za spáchání daného trestného činu nepocítuje a nechce s orgány činnými v trestním řízení nijak spolupracovat.

2. 3. 3 Řízení proti mladistvému, který nedosáhl osmnáctého roku věku

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže výslovně vylučuje aplikaci dohody o vině a trestu v řízeních o proviněních mladistvých, kteří nedosáhli osmnáctého roku věku. Důvodem tohoto omezení je jednak snaha výchovně působit na mladistvého pachatele a jednak riziko, že jeho prohlášení o spáchání skutku nebude pravdivé.

V případě mladistvých pachatelů bývá větší šance jejich nápravy než u dospělých, a proto je žádoucí, aby byli vystaveni trestnímu řízení před soudem v celém rozsahu⁴⁶ a měli možnost si tak plně uvědomit důsledky svého protiprávního chování. Celé řízení před soudem včetně důsledného dokazování by mělo na mladistvého pachatele zapůsobit tak, aby se do budoucna páchání trestné činnosti vyhnul. Trestní řízení ve věcech

⁴⁵ Původně toto omezení nebylo koncipováno tak široce a vyloučeny měly být pouze trestné činy dle hlavy IX. a XIII. tr. zákoníku. Ke změně navrhovaného znění došlo v důsledku usnesení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny. In: ŠČERBA, Filip a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. s. 26.

⁴⁶ KUČERA, P., PTÁČEK, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo. 2009, č. 7-8. s. 4.

mladistvých má plnit především výchovnou funkci, na jejíž úkor by nemělo být zrychlováno. Ze stejného důvodu je v řízení ve věcech mladistvých, kteří nedosáhli osmnáctého roku věku, vyloučeno i užití trestního příkazu, kdy by zase neprobíhalo trestní řízení v plném rozsahu a výchovná funkce tohoto řízení ve vztahu k mladistvému pachateli by tak byla značně oslabena.

Zákaz sjednávání dohod je omezen pouze na mladistvé, kteří v době sjednávání dohody nedosáhli osmnáctého roku věku. Dověrší-li však mladistvý obviněný osmnáctý rok věku v průběhu řízení, je možné s ním dohodu o vině a trestu sjednat, ale státní zástupce nesmí před tímto okamžikem obviněnému mladistvému její sjednání ani navrhnout. Je možné, aby státní zástupce na tento okamžik počkal a pak tento postup vyřízení věci navrhl. V každém případě ale mladistvý smí učinit prohlášení o spáchání skutku teprve po dovršení osmnáctého roku věku, a to i v případě, že jej učinil již dříve.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim oproti zákonu o soudnictví ve věcech mládeže nevyklučuje sjednání dohody o vině a trestu s právnickou osobou. V takovém případě je ale zapotřebí pečlivě zjistit, zda je spáchaný skutek právnické osobě skutečně přičitatelný. Při sjednávání dohody bude státní zástupce jednat s osobou, která je dle občanského práva oprávněna za právnickou osobu jednat. Aby mohla být dohoda sjednána, musí za ni jednat její oprávněný zástupce.⁴⁷

2. 3. 4. Nutná obhajoba

Zavedení institutu dohody o vině a trestu s sebou přineslo nový důvod nutné obhajoby dle § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu. To ovšem znamená, že pokud si obviněný nezvolí obhájce sám, bude třeba mu jej ustanovit, což však opět může protahovat celé řízení. Účast obhájce by také měla umožnit sjednání dohody o vině a trestu z podnětu obviněného, neboť nelze předpokládat, že by obviněný bez obhájce a odborných právních znalostí její sjednání navrhoval sám od sebe.⁴⁸

Sjednáním dohody o vině a trestu se obviněný v podstatě dobrovolně oslabuje na svých procesních právech, například práva na projednání své věci před soudem, a proto by si měl být vědom všech důsledků jejího sjednání. A právě toto by měla

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2771.

⁴⁸ VANTUCH, P.: Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2011, č. 9. s. 6.

garantovat přítomnost obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu, který by měl obviněnému vysvětlit, co pro něj dohoda ve skutečnosti v konkrétním případě bude znamenat. Mimoto by obhájce měl zabránit tomu, aby státní zástupce vyvíjel na obviněného nepřiměřený nátlak a pomoci obviněnému dosáhnout sjednání dohody o vině a trestu, která pro něho bude co možná nejpříznivější.

Ačkoliv se v případech nutné obhajoby v zásadě může obviněný vzdát obhájce, v tomto případě je vzdání se obhajoby vyloučeno, neboť dle § 175a odst. 3 věty druhé tr. řádu lze dohodu o vině a trestu sjednat pouze v přítomnosti obhájce. Pokud by se obviněný v takovém případě vzdal obhajoby, zároveň by tak odmítl možnost sjednání dohody o vině a trestu.⁴⁹ Ustanovení § 314p odst. 3 písm. f) tr. řádu výslovně zakotvuje jako důvod pro neschválení dohody o vině a trestu soudem právě skutečnost, že obviněný při jejím sjednávání neměl obhájce.

Z dikce zákona však vyplývá, že přítomnost obhájce je vyžadována pouze při sjednávání dohody o vině a trestu, tedy jen v přípravném řízení a nikoli již ve veřejném zasedání při jejím schvalování soudem. Důvodem je pravděpodobně to, že k omezování procesních práv obviněného dochází pouze v přípravném řízení a před soudem už dohoda o vině a trestu může být jen schválena, nebo neschválena ve své již sjednané podobě, ale nelze ji nijak modifikovat, a tedy ani měnit postavení obviněného.

Povinnost ustanovit obviněnému obhájce, pokud si jej nezvolí sám, s sebou ponese určité náklady, ale ty by měly být vyrovnány tím, že se zpravidla nepovede odvolací řízení a i řízení před soudem bude kratší, čímž se zase určité finanční prostředky ušetří.⁵⁰ Ve výsledku by tedy tento nový důvod nutné obhajoby celkově náklady řízení neměl zvýšit.

2. 3. 5 Skutek spáchal skutečně obviněný

Aby mohlo být přistoupeno ke sjednávání dohody o vině a trestu, musí výsledky dosavadního vyšetřování dostatečně prokazovat, že se skutek, který je předmětem této dohody, opravdu stal a že jej skutečně spáchal obviněný. Skutkem z pohledu hmotného trestního práva je určitá „událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která

⁴⁹ ŠČERBA, Filip a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. s. 35.

⁵⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 510, 6. volební období. s. 33. Dostupná na: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>> [21. 3. 2017]

může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestního činu.⁵¹ Mimoto musí být státní zástupce přesvědčen o věrohodnosti prohlášení obviněného o tom, že skutek spáchal. Právě tato podmínka klade značné nároky na státního zástupce, protože po sjednání dohody o vině a trestu již věc nebude v hlavním líčení soudem projednávána a nebudou moci být odstraněny případné nejasnosti pomocí dokazování. To znamená, že státní zástupce musí být o to pečlivější v přípravném řízení, neboť de facto nese odpovědnost za to, že spáchaný skutek je trestným činem i že jeho pachatelem je právě obviněný.⁵² Nesmí se spokojit jen s pouhým prohlášením obviněného o spáchání skutku, ale musí být schopen toto prohlášení opřít i o konkrétní důkazy. Z uvedeného plyne, že i přes prohlášení obviněného o spáchání skutku, musí být zjištěny všechny potřebné skutečnosti odůvodňující závěr, že jeho prohlášení je pravdivé. Ve výsledku by měl státní zástupce shromáždit důkazy v rozsahu potřebném pro případné podání obžaloby⁵³, neboť obžaloba se podává soudu ve chvíli, kdy shromážděné důkazní prostředky odůvodňují závěr, že stíhaný skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný a soud jej bude moci v hlavním líčení uznat vinným. Takovou míru jistoty by měl mít státní zástupce i ve chvíli, kdy přistoupí ke sjednávání dohody o vině a trestu s obviněným, protože dle § 2 odst. 8 tr. řádu je návrh na schválení dohody o vině a trestu podávaný státním zástupcem soudu po jejím sjednání jen dalším podkladem, na jehož základě lze vést trestní stíhání před soudy.

Zde ovšem vyvstává riziko, že státní zástupce bude v dohodovacím řízení zatížen více než v běžném přípravném řízení, což sice povede ke zkrácení řízení před soudem, ale možnému prodloužení přípravného řízení a účel dohody, kterým má být zrychlení celého řízení, nebude úplně naplňován. Navíc je možné, že státní zástupce nebude příliš pečlivý při ověřování prohlášení obviněného a ve výsledku tak nebude odsouzen skutečný pachatel. Právě riziko nepravdivosti prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku v sobě nese nebezpečí prolomení zásady materiální pravdy.

⁵¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 327.

⁵² AULICKÝ, P.: Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 3. s. 33.

⁵³ ŠČERBA, F.: Zásada rychlosti řízení versus zásada materiální pravdy. In: JELÍNEK, J. (ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016. s. 98; Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20. II. s. 2.

2. 4 Jednání o dohodě o vině a trestu

Aplikaci institutu dohody o vině a trestu můžeme rozdělit do dvou fází – jednání o dohodě o vině a trestu (§ 175a a násl. tr. řádu) a schválení dohody o vině a trestu (§ 314o a násl. tr. řádu). Jednání o dohodě o vině a trestu je první fází celého dohodovacího procesu, která probíhá v rámci přípravného řízení, a to ve fázi vyšetřování. Není ovšem vyloučeno ani sjednání dohody ve zkráceném přípravném řízení.⁵⁴ Sjednávání dohody ve zkráceném přípravném řízení se ale nejeví jako příliš vhodné, protože by to byl prostup procesně komplikovanější a časově náročnější než vyřízení věci běžným postupem ve zkráceném přípravném řízení. Hlavní účel sjednání dohody o vině a trestu, kterým by mělo být zrychlení celého řízení, by tak vůbec naplňován nebyl.⁵⁵ V přípravném řízení může státní zástupce s obviněným sjednat dohodu o vině a trestu, kterou následně předloží soudu ke schválení. O jejím schválení soud rozhoduje ve veřejném zasedání.

Na rozdíl od německé právní úpravy lze dohodu o vině a trestu sjednat pouze v přípravném řízení a nikoli později v řízení před soudem. Nicméně i po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání v případě, že proběhlo zkrácené přípravné řízení, je možné ji v některých případech sjednat. Taková možnost vyvstává, jestliže soud v rámci předběžného projednání obžaloby zjistí stanoviska obviněného a státního zástupce ke sjednání dohody o vině a trestu a jsou-li kladná, určí lhůtu pro předložení návrhu sjednané dohody o vině a trestu ke schválení.⁵⁶ Obdobně může státnímu zástupci stanovit přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu i samosoudce po přezkoumání podaného návrhu na potrestání.⁵⁷

Jak již bylo uvedeno výše, aby mohlo být k jednání o dohodě o vině a trestu vůbec přistoupeno, musí být splněny základní podmínky přípustnosti dohodovacího řízení, uvedené v předchozí kapitole. V každém případě musí mít obviněný obhájce, kterého

⁵⁴ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2269.

⁵⁵ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 19.

⁵⁶ Srov. § 186 písm. g) + § 187 odst. 4 tr. řádu.

⁵⁷ Srov. § 314c odst. 1 písm. d) tr. řádu.

si hned na počátku jednání musí sám zvolit, nebo je třeba mu jej ustanovit. „Bez přítomnosti obhájce není možné sjednávání dohody o vině a trestu ani zahájit.“⁵⁸

Podnět k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu může vzejít jak od státního zástupce, tak i od samotného obviněného. Na sjednání dohody o vině a trestu neexistuje právní nárok, a proto návrhu obviněného na její sjednání státní zástupce vyhovět nemusí, ani když jsou pro její sjednání splněny podmínky. Vždy je na úvaze státního zástupce, zda se rozhodne využít tuto alternativní možnost průběhu řízení. Pokud tedy podá návrh na sjednání dohody o vině a trestu obviněný, ale dle názoru státního zástupce se toto řešení nejeví jako vhodné a přiměřené k vyřízení příslušné trestní věci, sdělí mu své stanovisko a k jednání o dohodě o vině a trestu se vůbec nepřistoupí. Stejně tak nemůže být ani obviněný nucen k jejímu sjednávání v případě, že by podnět k zahájení jednání dal státní zástupce.⁵⁹

Dá-li podnět k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce, předvolá obviněného a jeho obhájce k první schůzce, která se zpravidla bude konat v budově příslušného státního zastupitelství, ale žádná formální pravidla pro průběh nebo místo konání takové schůzky stanoveny nejsou. O celém jednání o dohodě o vině a trestu je dle ustanovení § 175a odst. 7 tr. řádu státní zástupce povinen vést protokol, kam zaznamená případně i skutečnost, že obviněný s dohodovacím řízením nesouhlasí. V takovém případě zpravidla státní zástupce přistoupí k podání obžaloby. Souhlasí-li však obviněný s vyřízením věci tímto alternativní způsobem a má-li obhájce, mohou strany přistoupit ke sjednávání samotného obsahu dohody o vině a trestu, o čemž je opět třeba vést protokol. Obsah dohody o vině a trestu může být sjednán při jediném jednání, ale není to podmínkou a jednotlivých setkání za účelem dosažení shody na obsahu sjednávané dohody o vině a trestu se může konat více. Za okamžik sjednání dohody o vině a trestu se považuje okamžik, kdy strany dospěly ke konsensu ohledně jejího obsahu.

2. 4. 1 Strany dohody o vině a trestu

Na sjednávání dohody o vině a trestu se vždy musí podílet státní zástupce a obviněný, zastoupený obhájcem (zvoleným či ustanoveným), podílet se na ní může

⁵⁸ VANTUCH, P.: Trestní řízení z pohledu obhajoby. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 409.

⁵⁹ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 21.

i poškozený. Poškozený má právo podílet se na jejím sjednávání, ovšem není to jeho povinností a jeho souhlas s dohodou a jejím obsahem není podmínkou jejího vzniku. Pokud se rozhodne účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, musí uplatnit svůj nárok nejpozději při prvním jednání o této dohodě.⁶⁰ Bude-li souhlasit s jejím obsahem ve výrocích, které se jej dotýkají, tedy ohledně rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, stane se stranou dohody o vině a trestu a jeho označení pak v dohodě bude uvedeno jako její obligatorní náležitost. Pokud poškozený uplatní svůj nárok na vůči obviněnému, ale nedohodne se s ním na „rozsahu a způsobu odškodnění, dohoda může být uzavřena i bez této reparace a o nároku poškozeného je oprávněn rozhodnout soud, který tak činí pouze na základě spisového materiálu.“⁶¹ Je možné i to, aby se poškozený sjednávání dohody o vině a trestu sám neúčastnil, ale pokud uplatnil svůj nárok, může jej během jejího sjednávání zastupovat státní zástupce, o čemž by posléze měla být uvedena v dohodě o vině a trestu poznámka. Tuto možnost poskytuje ustanovení § 175a odst. 5 tr. řádu, které ukládá státnímu zástupci povinnost dbát i zájmů poškozeného.⁶²

2. 4. 2 Obsah dohody o vině a trestu

Sjednaná dohoda o vině a trestu musí obsahovat náležitosti uvedené v § 175a odst. 6 tr. řádu. Ustanovení pod písmeny a) až f) a i) upravují povinné náležitosti každé dohody o vině a trestu, náležitosti uvedené pod písmeny g) a h) jsou pouze fakultativní a budou v ní obsaženy pouze v případě, že byly sjednány.

V dohodě o vině a trestu musí být vždy uvedeny **strany**, které ji uzavřely, přičemž nezbytné je zejména označení státního zástupce a obviněného. Dohoda o vině a trestu bude obsahovat i označení poškozeného, pokud se účastnil jejího sjednávání a souhlasí s rozsahem náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení, které byly sjednány. Poškozený sice není povinen se sjednávání dohody o vině a trestu účastnit, ale pokud se ho účastní, ale nesouhlasí s jejím obsahem ve výrocích, jež se jej dotýkají, nebude stranou dohody o vině a trestu, a tato nebude obsahovat jeho označení.

⁶⁰ Srov. § 46 tr. řádu.

⁶¹ POCHYLÁ, V.: Limity dohodovacího řízení. In: STRÉMY, T.: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Trnava: Leges, 2015. s. 371.

⁶² VANTUCH, P.: Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2011, č. 9. s. 7.

V dohodě o vině a trestu, jež vždy musí být písemná, se obligatorně uvádí **datum** a **místo** jejího sepsání, přičemž rozhodný je okamžik, kdy došlo ke vzájemné shodě, nikoli kdy probíhala samotná jednání o obsahu.

Dalším povinným bodem dohody o vině a trestu je **podrobný popis skutku**, pro který je obviněný stíhán, a který je předmětem dohody. V popisu je třeba uvést i konkrétní čas, místo a způsob spáchání skutku, případně další okolnosti, které takový skutek konkretizují a znemožňují jeho záměnu s jinými skutky. Je-li obviněný stíhán ještě pro jiný skutek, na který se ale nevztahuje jeho prohlášení, že jej spáchal, nebude takový skutek v dohodě o vině a trestu popisován, neboť není jejím předmětem. Dále je třeba uvést právní kvalifikaci popsaného skutku, tedy označení trestného činu, který je v daném skutku spatřován, a to jeho zákonným pojmenováním, včetně uvedení zákonného ustanovení, jeho zákonných znaků, včetně těch, které odůvodňují užití určité trestní sazby, a označení, zda se jedná o přečin či zločin.

V dohodě o vině a trestu musí být obsaženo **prohlášení obviněného**, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu. Prohlášení obviněného je vlastně její nejdůležitější součástí, neboť bez něj by vůbec nemohla vzniknout.

Obligatorně musí dohoda obsahovat i **ustanovení o trestu**, na kterém se obviněný a státní zástupce dohodli. Při dohodování trestu je zapotřebí respektovat zásady pro ukládání trestů, tak jak je upravuje trestní zákoník.⁶³ Trest musí být vždy uveden zcela konkrétně, tedy jeho přesný druh a výměra včetně případného stanovení zkušební doby či náhradního trestu. Dle § 175a odst. 6 písm. f) tr. řádu může být dohodnuto i upuštění od potrestání. Jedná-li se o trest odnětí svobody, je třeba uvést i způsob jeho výkonu, například, že trest bude vykonán ve věznici s dozorem. Při dohodování trestu musí státní zástupce zohledňovat i všechny přitěžující a polehčující okolnosti, zákaz dvojího přičítání i pravidla pro ukládání souhrnného, úhrnného a společného trestu. Při dohodnutí trestu ale všechna pravidla pro ukládání trestu obvykle nejsou dodržena, protože se dohodne trest nižší, než jaký by soud uložil obžalovanému, pokud by o jeho vině rozhodoval standardně v hlavním líčení. Z tohoto pohledu se tedy dohoda o vině a trestu jeví jako

⁶³ Zásady pro ukládání trestů dle § 39 a následující tr. zákoníku (např. povaha a závažnost spáchaného činu, osobní a majetkové poměry pachatele, přitěžující a polehčující okolnosti).

trochu problematická, neboť může dojít k narušení zásady přiměřenosti uloženého trestu.⁶⁴

Poslední nezbytnou náležitostí dohody o vině a trestu jsou **podpisy** státního zástupce, obviněného a jeho obhájce, a případně poškozeného, účastnil-li se jejího sjednávání a souhlasí-li s jejím obsahem v bodech, jež se jej týkají.

Veškeré výše uvedené náležitosti musí dohoda o vině a trestu řádně obsahovat, v opačném případě soud dohodu neschválí.

Pod písmeny g) a h) ustanovení § 175a odst. 6 tr. řádu nalezneme ještě fakultativní součásti dohody o vině a trestu. Jedná se o rozsah a způsob náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, což bude uvedeno v dohodě o vině a trestu pouze, pokud se jejího sjednávání účastnil a s výše uvedenými body souhlasí poškozený. Dále je možno do ní obsáhnout i ochranné opatření, pokud bylo dohodnuto a přichází dle trestního zákoníku v úvahu⁶⁵. Co se týče ochranného opatření, v úvahu přichází jen ochranné léčení a zabezpečovací detence, neboť ochrannou výchovu lze ukládat pouze mladistvým, se kterými ale nelze sjednat dohodu o vině a trestu. Výrok o ochranném opatření se často předmětem dohody o vině a trestu nestane proto, že se státní zástupce s obviněným neshodnou například na tom, zda by uložené ochranné léčení mělo probíhat v ústavní či ambulantní formě.⁶⁶ I pokud by se o ochranném opatření státní zástupce s obviněným nedohodl, může jej navrhnout samostatně i po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, pokud až v tomto okamžiku vyšly najevo důvody pro jeho uložení.⁶⁷

2. 4. 3 Skončení jednání o dohodě o vině a trestu

Celé jednání o dohodě o vině a trestu může dospět ke dvěma závěrům. Jednou možností je, že se jí podařilo úspěšně sjednat. V tomto případě státní zástupce soudu podá návrh na její schválení, ke kterému připojí sjednanou dohodu o vině a trestu a další písemnosti významné pro soudní řízení a rozhodnutí. Písemnostmi významnými pro soudní řízení a rozhodnutí rozumíme zejména protokol o sjednávání dohody a celý spis, který umožní soudu přezkoumat, zda nedošlo během sjednávání dohody o vině a trestu

⁶⁴ Více v kapitole 5.1.

⁶⁵ Srov. § 96 a následující tr. zákoníku.

⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2283.

⁶⁷ JELÍNEK, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8. s. 48.

k nějakým závažným procesním vadám, které by byly překážkou pro její schválení a zda byl dostatečně zjištěn skutkový stav, který odpovídá skutečnosti. Opis dohody pak státní zástupce doručí do vlastních rukou obviněnému, jeho obhájci a případně poškozenému, je-li její stranou. V opačném případě, tedy pokud se dohoda o vině a trestu sjednat nepovedlo, o tom provede státní zástupce záznam do protokolu a bude dále pokračovat v přípravném řízení nebo učiní jiné rozhodnutí, kterým jej ukončí (například podá obžalobu). K prohlášení obviněného o spáchání skutku ovšem v dalším průběhu řízení nelze přihlížet jako k důkazu.

Návrh na schválení dohody o vině a trestu je „zvláštní forma rozhodnutí, která je vedle obžaloby a návrhu na potrestání třetím rozhodnutím, na jehož základě lze vést trestní stíhání před soudy.“⁶⁸ Podáním tohoto návrhu soudu se realizuje zásada obžalovací⁶⁹ v trestním řízení. Zákon sice přesně nevymezuje náležitosti návrhu na schválení dohody o vině a trestu, ale lze pravděpodobně postupovat analogicky podle ustanovení upravujících náležitosti obžaloby (§177 tr. řádu) nebo návrhu na potrestání (§ 179d tr. řádu). Z těchto ustanovení vyplývá, že by návrh na schválení dohody o vině a trestu měl obsahovat označení státního zástupce, označení obviněného a návrh na schválení dohody o vině a trestu včetně jejího obsahu a s údaji kdy a mezi kým byla sjednána. Dále by mělo být obsaženo stručné odůvodnění jejího sjednání (proč státní zástupce považoval za vhodné vyřídit věc sjednáním dohody o vině a trestu) a případně skutečnost, že nedošlo k dohodě ohledně náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Celý návrh na schválení dohody o vině a trestu by měl vlastně představovat návrh odsuzujícího rozsudku, kterým soud ve veřejném zasedání uzavřenou dohodu o vině a trestu později schválí.

Státní zástupce může až do okamžiku, kdy se senát odebere k závěrečné poradě, vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět. Toto zpětvzetí není na rozdíl od zpětvzetí obžaloby po zahájení hlavního líčení (srov. § 182 tr. řádu) podmíněno souhlasem obviněného.⁷⁰ Okamžikem doručení podání státního zástupce soudu se věc vrací do přípravného řízení, aniž by o tomto podání soud jakkoli rozhodoval.

⁶⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2293.

⁶⁹ Zásada obžalovací znamená, že pouze na základě návrhu státního zástupce může soud vést řízení o trestných činech a rozhodovat o vině a trestu.

⁷⁰ Zpětvzetí obžaloby po zahájení hlavního líčení vyžaduje souhlas obviněného, pokud tento nesouhlasí, nelze vzít obžalobu zpět a v hlavním líčení bude pokračováno. Smyslem je chránit obžalovaného jakožto

2.5 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

V případě, že se podařilo v přípravném řízení sjednat dohodu o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, případně i poškozeným, předloží státní zástupce soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu. Tento návrh předseda soudu po jeho obdržení spolu s příloženým spisovým materiálem přezkoumá a o jeho dalším osudu může rozhodnout třemi možnými způsoby – nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu, usnesením návrh odmítne nebo nařídí předběžné projednání návrhu.

2.5.1 Odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Předseda senátu dle § 314o odst. 1 písm. b) tr. řádu odmítne usnesením návrh na schválení dohody o vině a trestu z důvodu závažných procesních vad (např. situace, kdy obviněný neměl při sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení obhájce) nebo jsou-li dány důvody umožňující neschválení dohody dle § 314r odst. 2 tr. řádu. Ze stejných důvodů může návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítnout soud i po předběžném projednání takového návrhu dle § 314p odst. 3 písm. f) tr. řádu. Smyslem toho, že předseda senátu může návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítnout ze stejných důvodů jako jej soud může odmítnout po jeho předběžném projednání nebo dohodu neschválit ve veřejném zasedání, je pravděpodobně snaha zákonodárce urychlit řízení, když díky tomuto ustanovení není vůbec třeba veřejné zasedání ani nařizovat, je-li hned od počátku zjevné, že by dohoda o vině a trestu stejně nemohla být schválena.

Proti usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které musí být vždy odůvodněno konkrétními vadami či skutkovými zjištěními, je přípustná stížnost s odkladným účinkem. Poté, co uvedené usnesení nabyde právní moci, se věc vrací zpět do přípravného řízení, ve kterém opět může být sjednána dohoda. Usnesení o odmítnutí

slabší stranu trestního řízení. V případě, že bude v hlavním líčení pokračováno, může být zproštěn obžaloby a takto být prokázána jeho nevina. Pokud by byla obžaloba vzata zpět, nemuselo by již dojít k jejímu opětovnému podání a nevina obžalovaného by nebyla prokázána a on by nebyl očištěn. Oproti tomu o schválení dohody o vině a trestu se rozhoduje pouze ve veřejném zasedání a v případě zpětvzetí návrhu na schválení dohody o vině a trestu se ke sjednané dohodě ani k doznání obviněného nepřihlíží, a není tedy třeba mu zvýšenou ochranu poskytovat jako v případě obžaloby. – srov. ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 3643.

návrhu na schválení dohody o vině a trestu nemusí obsahovat žádné konkrétní pokyny pro státního zástupce, jak by měl vady odstranit.

Po vrácení věci zpět do přípravného řízení se k dříve sjednané dohodě o vině a trestu dále nepřihlíží, ale lze ji sjednat znovu. Pokud se k tomuto postupu opět státní zástupce rozhodne, musí celý proces jejího sjednávání proběhnout od začátku. Je tedy možné, že se ji sjednat vůbec nepodaří, nebo že obviněný k jejímu sjednávání úplně odmítne přistoupit, a věc bude muset být vyřízena jinak (například podáním obžaloby). Pokud ovšem bude muset být věc vrácena zpět do přípravného řízení, celé řízení se protáhne a oslabuje se tak smysl dohody o vině a trestu, totiž zrychlení celého trestního procesu. De lege ferenda by tak patrně bylo vhodné, aby bylo možné sjednat dohodu o vině a trestu i ve fázi řízení před soudem.

2. 5. 2 Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Pokud předseda senátu návrh na schválení dohody o vině a trestu neodmítne, ale nejsou ani splněny podmínky pro nařízení veřejného zasedání, nařídí předseda senátu předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině trestu. Důvodem pro takovéto rozhodnutí je, že věc patří do příslušnosti jiného soudu, má být postoupena k rozhodnutí jinému orgánu, neboť stíhaný skutek není trestným činem, nebo jsou dány okolnosti odůvodňující zastavení, podmíněné zastavení nebo přerušení trestního stíhání, nebo schválení narovnání.

Predběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se zpravidla koná v neveřejném zasedání, ale lze za tímto účelem nařídit i zasedání veřejné, pokud to předseda senátu považuje za potřebné. Veřejné zasedání se nařídí v případě, že k rozhodnutí o návrhu soudu nestačí přiložený spisový materiál, ale je třeba provést i nějaký další důkaz, což by ale mělo být výjimkou. V tomto veřejném zasedání nařízeném pro účely předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu však nesmí probíhat rozsáhlejší dokazování, k tomu je určeno veřejné zasedání nařizované za účelem projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu dle § 314q tr. řádu.

Po předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud rozhodne usnesením některým ze způsobů dle ustanovení § 314p odst. 3 písm. a) až f) tr. řádu – může předložit věc k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližše společně

nadřízen jemu a soudu, jenž je podle něj příslušný k jejímu projednání, nebo může věc postoupit jinému orgánu, zastavit, přerušit nebo podmíněně zastavit trestní stíhání, rozhodnout o schválení narovnání nebo odmítnout návrh na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady nebo z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 tr. řádu.

Proti uvedeným rozhodnutím (vyjma předložení věci nadřízenému soudu k určení příslušnosti) mohou státní zástupce a obviněný podat stížnost, která má odkladný účinek, nesměřuje-li proti rozhodnutí o přerušení trestního stíhání. Stížnost s odkladným účinkem může podat i poškozený, ale pouze proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání. Byl-li návrh na schválení dohody o vině a trestu pravomocně odmítnut, vrací se věc opět do přípravného řízení.

Pokud pro žádné z uvedených „rozhodnutí soud neshledá důvod, nařídí předseda senátu veřejné zasedání k projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.“⁷¹

2. 5. 3 Veřejné zasedání

V případě, že nejsou dány důvody pro některý z předchozích dvou postupů, nebo nerozhodl-li soud po předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu jinak, nařídí veřejné zasedání, ve kterém následně rozhodne o schválení dohody o vině a trestu. Toto veřejné zasedání lze konat pouze za stálé přítomnosti obviněného a státního zástupce. Obviněný se k veřejnému zasedání předvolává, jeho obhájce, státní zástupce a případně poškozený jsou o konání veřejného zasedání vyrozumíváni. Pokud má poškozený zmocněnce, vyrozumí se pouze jeho zmocněnec. Oproti sjednávání dohody o vině a trestu zde již není vyžadována přítomnost obhájce obviněného.

Veřejné zasedání po svém zahájení pokračuje tím, že státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu, k němuž se poté obviněný na výzvu předsedy senátu vyjádří. Cílem je zjistit, zda obviněný plně rozumí dohodě o vině a trestu, jejímu rozsahu a zda si je plně vědom jejích důsledků (zejména toho, že se jejím sjednáním vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a až na výjimky i práva podat proti odsuzujícímu rozsudku schvalujícímu sjednanou dohodu o vině a trestu odvolání), zda své prohlášení o spáchání skutku učinil dobrovolně a bez nátlaku. Následně se může

⁷¹ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 3654.

k věci vyjádřit poškozený, pokud je veřejnému zasedání přítomen. Pokud by to předseda senátu považoval za potřebné, může obviněného i vyslechnout, aby si byl jist, že předloženou dohodu o vině a trestu sjednal skutečně dobrovolně a bez jakéhokoli nátlaku. Případně si soud může opatřit potřebná vysvětlení, považuje-li to za nutné. Jiné dokazování se ale neprovádí, a i toto dokazování by mělo být pouze výjimkou. A právě z tohoto důvodu je třeba obviněného řádně poučit, že sjednáním dohody o vině a trestu se vzdává práva na projednání svého případu v hlavním líčení, a to především dokazování, kterým by případně mohla být dokázána jeho nevina nebo jeho vina zmírněna. Jinými slovy, obsah dohody o vině a trestu již nelze v tomto veřejném zasedání změnit, a proto musí mít obviněný při jejím sjednávání povinně obhájce. Právě ve fázi sjednávání je definitivně určována podoba dané dohody a obviněný musí být více chráněn.

Soud je při projednávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu vázán skutkem popsaným ve sjednané dohodě i jeho právní kvalifikací. Stejně jako v případě obžaloby musí být zachována totožnost skutku, ale navíc soud nemůže změnit ani právní kvalifikaci onoho skutku. Pokud soud s uvedenou právní kvalifikací dotčeného skutku nesouhlasí, dohodu o vině a trestu neschválí, neboť jakékoli dohodování právní kvalifikace, která by byla pro obviněného příznivější, je naprosto nepřípustné. Soud může stranám navrhnout jinou právní kvalifikaci skutku a stanovit jim lhůtu pro předložení nového, upraveného, znění dohody o vině a trestu. Za tím účelem pak odročí veřejné zasedání, což ale nutně vede k průtahům v řízení. „De lege ferenda by bylo vhodnější, kdyby se možnost uzavřít dohodu o vině a trestu přenesla do řízení před soudem.“⁷²

Cílem tohoto veřejného zasedání je schválení sjednané dohody o vině a trestu, ale soud, ač je obsahem sjednané dohody vázán a nemůže jej tedy nijak ovlivnit, může dohodu ve stanovených případech neschválit (a věc tímto vrátit zpět do přípravného řízení) nebo může rozhodnout i jinak, jsou-li splněny zákonné předpoklady pro jiné rozhodnutí.

⁷² JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 22.

2. 5. 3. 1 Neschválení dohody o vině a trestu

Ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu dává soudu možnost sjednanou dohodu o vině a trestu neschválit, pokud je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se skutkovými zjištěními či z hlediska druhu a výměry trestu nebo ochranného opatření, či rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Dohodu o vině a trestu soud neschválí ani v případě, že došlo v přípravném řízení při jejím sjednávání k závažnému porušení procesních práv obviněného.

Povinnost soudu neschválit sjednanou dohodu o vině a trestu, která vychází z nesprávně zjištěného skutkového stavu nebo je vzhledem k němu nepřiměřená, by měla zabránit možnému „kupčení se spravedlností“ a narušování zásady materiální pravdy, neboť sjednání dohody o vině a trestu nezbavuje orgány činné v trestním řízení náležitě zjistit skutkový stav věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti.⁷³ Ač vzhledem ke skutečnosti, že soud při projednávání sjednané dohody o vině a trestu už neprovádí dokazování, nese odpovědnost za řádné objasnění skutkového stavu státní zástupce, soud může jeho případná pochybení svým způsobem napravit tím, že navrženou dohodu o vině a trestu neschválí. „Nelze totiž připustit, aby soud mohl tolerovat zjevné mezery ve zjištění skutkového stavu nebo stav, kdy podle jeho názoru byl skutkový stav zjištěn vadně v důsledku nedostatečné práce orgánů činných v přípravném řízení.“⁷⁴

Důvodem pro neschválení uzavřené dohody o vině a trestu může být i její nepřiměřenost z hlediska druhu a výše navrženého trestu, příp. ochranného opatření. Ačkoli motivací pro obviněného k tomu, aby přistoupil ke sjednání dohody o vině a trestu je vidina mírnějšího trestu, než který by mu byl uložen, pokud by byl odsouzen v rámci standardního trestního řízení po proběhnutí hlavního líčení a po rozsáhlém dokazování, musí tento trest být přesto přiměřený povaze a závažnosti spáchaného činu i osobě a poměrům pachatele. Pokud by státní zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení tato kritéria nerespektoval a sjednal s obviněným nepřiměřený trest, soud navrženou dohodu o vině a trestu neschválí. Určité ústupky sice při dohodování trestu státní zástupce činit může, ale měl by dbát na to, aby takto sjednaný

⁷³ ŠČERBA, Filip a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. s. 45.

⁷⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha : C. H. Beck. 2013. s. 760.

trest byl stále ještě spravedlivý. Dohodování druhu a výše trestu se proto jeví jako značně problematické, protože pokud dojde k dohodě na mírnějším trestu, než jaký by připouštěla řádná aplikace všech zákonných pravidel pro ukládání trestů, jde de facto o obcházení zákona.⁷⁵

Pokud soud dohodu neschválí, vrací se věc do přípravného řízení, které opět může skončit sjednáním dohody o vině a trestu, o jejímž schválení pak bude opět rozhodovat soud. Neschválení dohody o vině a trestu ze strany soudu ve veřejném zasedání nemůže být nijak k tíži obviněného, a proto se v dalším řízení k jeho prohlášení o spáchání skutku, který byl předmětem sjednané dohody, nesmí dále přihlížet.

2. 5. 3. 2 Jiné rozhodnutí

Mimo schválení či neschválení dohody může soud ještě rozhodnout o postoupení věci, o zastavení, podmíněném zastavení nebo přerušení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, vyjdou-li najevo okolnosti, které odůvodňují některý z těchto postupů. Důvodem pro přerušení trestního stíhání je i skutečnost, že nelze obviněnému doručit předvolání k veřejnému zasedání nebo pokud není přítomen projednání sjednané dohody o vině a trestu, neboť jeho přítomnost při projednávání dohody o vině a trestu vyžaduje ustanovení § 314q odst. 1 tr. řádu. Proti těmto rozhodnutím může státní zástupce podat stížnost, která má, nesměruje-li proti usnesení o přerušení trestního stíhání, odkladný účinek. Obviněný a poškozený mohou podat stížnost proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání.

2. 5. 3. 3 Schválení dohody o vině a trestu

Pokud je soud přesvědčen, že při sjednávání dohody o vině a trestu bylo řádně postupováno, a že tato dohoda je obsahově v souladu se zákonem, tak ji schválí odsuzujícím rozsudkem, který veřejně vyhlásí. Odsuzující rozsudek obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu, výrok o vině a trestu a případně i výrok o ochranném opatření, náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Přítomnost těchto dalších výroků v odsuzujícím rozsudku bude záviset na tom, zda byly v dohodě o vině a trestu sjednány, neboť odsuzující rozsudek v podstatě přebírá obsah sjednané dohody o vině a trestu.

⁷⁵ Více v kapitole 5. 1.

Odsuzující rozsudek schvalující dohodu o vině a trestu může obsahovat i výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení i v případě, že tento nebyl v předmětné dohodě sjednán, ale poškozený řádně uplatnil svůj nárok ve veřejném zasedání. V tomto případě ale bude zapotřebí vyslechnout obviněného, aby se k tomuto nároku mohl vyjádřit a nebyl zkrácen na svých právech.⁷⁶

Strany by se zpravidla měly vzdát odvolání a nepožadovat písemné odůvodnění, neboť odsuzující rozsudek obsahuje výroky tak, jak se na nich strany předem dohodly, a tedy by neměly mít důvod podávat opravné prostředky.⁷⁷ Pokud toto strany neučiní, tak soud ale musí odsuzující rozsudek v písemném vyhotovení také řádně odůvodnit.

2. 6 Opravné prostředky

Proti odsuzujícímu rozsudku, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu sice lze podat odvolání, ale ustanovení § 245 tr. řádu možnost podání odvolání váže na splnění specifických podmínek a značně omezuje možnost jeho užití. Odvolání mohou strany podat pouze ve dvou případech – pokud rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu nebo pokud je výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, který je v rozsudku obsažen, nesprávný. Z jiných důvodů odvolání podat nelze, a to ani kdyby trpěl jinými vadami, pro které standardně odvolání podat lze. Jednak není možné podat odvolání pro případné obsahové vady rozsudku, je-li tento v souladu se sjednanou dohodou o vině a trestu, protože strany se s ní plně ztotožňují. Pokud je obsahově vadná samotná dohoda o vině a trestu, a v jejím důsledku i následný odsuzující rozsudek, není možné odvolání podat. Stejně tak je odvolání nepřipustné, pokud by byly napadány vady řízení předcházející vydání odsuzujícího rozsudku, jímž byla dohoda schválena.

V případech, ve kterých nelze podat odvolání, nelze pak samozřejmě podat ani dovolání jakožto mimořádný opravný prostředek, protože druhoinstanční soud nerozhodoval. Jako mimořádný opravný prostředek by pak připadala v úvahu jediné obnova řízení, pokud by byly splněny zákonné podmínky, nebo stížnost pro porušení zákona podávaná Nejvyšším státním zástupcem.

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 3688.

⁷⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 3687.

Toto omezení možnosti podání opravných prostředků dle mého názoru není úplně vhodné, protože v jeho důsledku mohou existovat v podstatě nezákonná rozhodnutí, která ale nebudou nijak napravena. To ve výsledku může vést k porušení zásady materiální pravdy nebo uložení naprosto nepřiměřeného trestu, aniž by bylo možno tyto nepochybně závažné vady zhojit.

3 Německá právní úprava dohodovacího řízení

Německé trestní právo obsahuje v trestním řádu institut podobný české dohodě o vině a trestu, který nazývá *Verständigung* (dále jen dohoda). Jedná se o jakousi formu konsenzuálního řízení, jelikož vyřízení věci pomocí takové dohody vyžaduje souhlas státního zástupce i obviněného. „Německý trestní řád (na rozdíl od české či slovenské právní úpravy) nekoncepčuje *plea bargaining* jako zvláštní způsob řízení, ale jako specifické oprávnění soudu uzavřít v rámci hlavního líčení se stranami dohodu.“⁷⁸ Tradice dohodovacího řízení je ovšem v Německu mnohem delší než v České republice a najdeme řadu odlišností od české úpravy.

3.1 Historie dohodovacího řízení v Německu

Německé trestní právo, stejně jako české, náleží ke kontinentálnímu typu právní kultury a jako takové také stojí na obdobných zásadách. Za vůdčí principy trestního práva procesního lze považovat především zásadu materiální pravdy, zásadu vyhledávací a princip oficiality. Z uvedených principů pak vyplývá povinnost soudu zjistit, zda se skutek, o němž se vede příslušné trestní řízení, opravdu stal, je trestným činem, a zda jej skutečně spáchal obviněný. Nicméně i přesto, že jakékoli dohody o průběhu řízení a jeho výsledku mezi státním zástupcem a obžalovaným jsou v rozporu s těmito zásadami, byly hojně uzavírány již v době, kdy zákon takový postup nepřipouštěl.

3.1.1 Absprachen

Od roku 2009 je německé dohodovací řízení, tzv. *Verständigung*, upraveno v trestním řádu, ale praxe užívání dohod sahá mnohem dále. Již od 70. let minulého století se postupně soudní praxí vyvíjely tzv. *Absprachen* (nazývané také *konsensuales*

⁷⁸ ŠČERBA, F.: Zásada rychlosti řízení versus zásada materiální pravdy. In: JELÍNEK, J. (ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha. Leges, 2016, s. 99.

Verfahren, Vereinbarung nebo *Deal*) a to i přesto, že takovýto postup neměl žádnou oporu v právním řádu. Tehdy se jednalo v podstatě o neformalizované dohodovací řízení, které se vyvinulo spontánně praxí orgánů činných v trestním řízení, zejména soudů a státních zástupců.⁷⁹

Vzhledem k tomu, že německé trestní řízení je ovládáno zásadou materiální pravdy, musí soud obligatorně vyšetřit skutkový stav tak, aby bylo nepochybně zjištěno, kdo daný trestný čin spáchal. Splnění této povinnosti vyžaduje často rozsáhlé a zdlouhavé dokazování a z toho důvodu začaly být uzavírány dohody mezi obžalovaným (resp. jeho obhájcem), státním zástupcem a soudem, díky nimž bylo možné se zdlouhavému a komplikovanému dokazování vyhnout, a přesto věc úspěšně vyřídit. Dohody tedy byly sjednávány v případech, kdy byla důkazní situace značně složitá, a bylo nejasné, zda se vinu obžalovaného pomocí dostupných důkazů podaří prokázat. Naopak v případech s jasnou důkazní situací, kdy byla velká pravděpodobnost, že soud obžalovaného odsoudí nebo naopak zproští viny, neměla na dohodování zájem nejméně jedna ze stran a k uzavření žádné dohody nakonec nedocházelo.⁸⁰

Takovéto dohodovací řízení probíhalo prostřednictvím neformálních jednání mezi státním zástupcem, obžalovaným (resp. jeho obhájcem) a soudem s cílem daný případ vyřešit a řízení uzavřít bez jeho dalšího protahování.⁸¹ Předmětem dohodování mezi stranami řízení mohla být výše trestu, ať už peněžitého nebo trestu odnětí svobody, délka zkušební doby, kvalifikace žalovaného skutku, dohoda o nepodávání dalších důkazních návrhů etc. Tato neupravená ale hojně užívaná praxe se později stala inspirací pro zákonné úpravy dohodovacího řízení v okolních státech, jako bylo například Slovensko.

Dohody, které se poprvé začaly objevovat již v 70. letech 20. století, se vyvinuly z institutu *Einstellung des Verfahrens bei Erfüllung von Auflagen und Weisungen* (§ 153a StPO, zastavení trestního stíhání při splnění podmínek a příkazů), který byl do německého trestního řádu zaveden v roce 1974. Uvedený postup měl řešit tehdejší neúnosné přetížení trestní justice, neboť se souhlasem obviněného mohlo být trestní

⁷⁹ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3. s. 220.

⁸⁰ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3. s. 221.

⁸¹ ROXIN, C., SCHÜNEMANN, B.: Strafverfahrensrecht (Ein Studienbuch). 27. Auflage. München: C. H. Beck, 2012. s. 99.

stíhání zastaveno, pokud splnil uložené příkazy a podmínky. Tento způsob vyřízení věci se brzy osvědčil, ale soudy byly stále zahlceny případy, které musely projednávat. Postupně tak začalo docházet k rozšiřování výše uvedeného, v podstatě podmíněného, zastavení trestního stíhání až do podoby dohod, které začaly být různě nazývány, ale ustálil se pojem *Absprachen*.⁸² Od roku 1982, kdy vyšel první odborný článek⁸³ zabývající se danou problematikou, jsou vedeny vášnivé diskuze mezi příznivci a odpůrci dohod. Ačkoli již byly zákonodárcem oficiálně začleněny do německého trestního řádu, neustaly tyto diskuze ani dodnes.

3. 1. 2 Judikatura

Tzv. *Absprachen* sice nebyly v žádném právním předpisu formálně upravené, ale přesto se během let jejich užívání vytvořila určitá pravidla, která by při jejich uzavírání měla být respektována. Zpočátku totiž mohla předmětem dohodování být i právní kvalifikace stíhaného skutku, vzdání se odvolání nebo tzv. *Maßregel der Besserung und Sicherung*, což v dnešní době již není možné. Zde sehrála velmi důležitou roli judikatura BGH⁸⁴ a BVerfG⁸⁵, které se v mnoha svých rozhodnutích zabývaly různými problémy vztahujícími se právě k těmto dohodám. Uvedené soudy řešily například ústavnost dohodovacího řízení nebo jejich soulad se základními principy trestního řízení a postupně stanovily určité mantinely, v nichž by se aplikace dohod měla pohybovat.⁸⁶ Mimořádně významné bylo rozhodnutí BGH z 3. března roku 2005⁸⁷, ve kterém tento soud vyjádřil názor, že je zapotřebí, aby zákonodárce vytvořil závazné hranice této stále se vyvíjející soudní praxe. Tato potřeba vycházela zejména ze skutečnosti, že soudy nižších instancí velmi často ignorovaly rozhodnutí Spolkového soudního dvora a v nich stanovená pravidla pro dohodování nedodržovaly.⁸⁸ V návaznosti na předmětné rozhodnutí velkého trestního senátu BGH byly připraveny dva návrhy, jež měly novelizovat trestní řád

⁸² MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu (*Absprachen*) v Německu. *Právník*. 2008, č. 3. s. 219.

⁸³ Deal Detlef: *Strafprozessualer Vergleich*. StV 1982. Deal Detlef byl pseudonym advokáta Hanse-Joachima Weidera, který poprvé napsal článek o dohodách, které byly běžně v soudním řízení uzavírány.

⁸⁴ Bundesgerichtshof (BGH), tedy německý Spolkový soudní dvůr je nejvýše postaveným článkem německé řádné soudní soustavy a představuje poslední instanci ve věcech civilních i trestních. Jeho úkolem je především sjednocování judikatury a usměrňování rozvoje práva prostřednictvím svého rozhodování.

⁸⁵ Bundesverfassungsgericht (BVerfG), tedy německý Spolkový ústavní soud má obdobné postavení jako český Ústavní soud a jeho úkolem je především ochrana ústavnosti.

⁸⁶ Srov. některá rozhodnutí BGH 3 StR 452/04; 5 StR 579/03; 3 StR 257/03.

⁸⁷ Rozhodnutí BGH GSSt 1/04 (50, 40).

⁸⁸ STUCKENBERG, C. F.: *Entscheidungsbesprechung – Zur Verfassungsmäßigkeit der Verständigung im Strafverfahren*. *Zeitschrift für Internationale Strafdogmatik*. 2013, č. 4. s. 212.

a vložit do něj úpravu dohodovacího řízení. První návrh připravilo a předložilo ke schválení v roce 2006 Dolní Sasko, nicméně tento návrh nebyl schválen a celým legislativním procesem zdárně prošel teprve druhý návrh z roku 2009.⁸⁹ K uzákonění dohodovacího řízení v rámci trestního procesu v Německu tedy došlo novelou trestního řádu (zákon na úpravu dohody v trestním řízení⁹⁰) z května roku 2009, která vstoupila v účinnost k 4. srpnu téhož roku. Zákonná úprava dohodovacího řízení je důležitá z hlediska právní jistoty a zaručení stejných práv všech obžalovaných. Pevné stanovení pravidel ohledně uzavírání dohod spolu se zákazem obcházení této zákonné úpravy by mělo zajistit, že s obžalovanými v obdobném postavení bude zacházeno obdobným způsobem a případné dohodovací řízení pro ně bude mít stejné podmínky.

3. 1. 3 Shrnutí

Důvodem pro používání a následné uzákonění dohod byla stejně jako v České republice snaha o zrychlení řízení, neboť německý trestní proces se ve většině podobá tomu českému a také může být zdlouhavý. Německá obdoba dohody o vině a trestu opět spočívá v tom, že v důsledku dohody státního zástupce a obviněného, případně i poškozeného, nemusí proběhnout standardní dokazování v hlavním líčení, což ušetří soudu čas. Doznání obviněného by totiž mělo zabránit dalším důkazním návrhům jak obviněného, tak státního zástupce.

Ačkoli se tzv. Absprachen používaly již několik desetiletí před přijetím zákonné úpravy, tak měly a stále mají mnoho kritiků. Například Ostendorf zákon upravující dohodu v trestním řízení považuje za neuspokojivý a „pochybný kompromis“ mezi potřebami praxe a procesními zásadami.⁹¹ Právě kritika dohodovacího řízení bránila dlouhou dobu uzákonění dohod a ani po něm nezačaly být dohody všemi přijímány bezvýhradně. Část německé odborné veřejnosti, která odmítala dohodovací řízení úplně, zůstala v menšině, ale přesto nebyla shoda ani na tom, zda je zapotřebí dohodovací řízení opravdu uzákonit, nebo zda stačí dosavadní, právem neupravená podoba dohod.

⁸⁹ BURHOFF, D.: Regelung der Verständigung im Strafverfahren. Dostupné na: <http://www.burhoff.de/veroeff/aufsatz/zap_F22_S477.htm> [17. 10. 2016]

⁹⁰ Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren, 2009. Dostupný zde: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/text.xav?SID=&tf=xaver.component.Text_0&toef=&qmf=&hlf=xaver.component.Hitlist_0&bk=bgbl&start=%2F%2F*%5B%40node_id%3D%27179614%27%5D&skin=pdf&tlavel=-2&nohist=1 [2. 2. 2017]

⁹¹ OSTENDORF, H.: Strafprozessrecht. 2. Auflage. Kiel: Nomos Verlagsgesellschaft, 2015. s.268.

V Německu se vedlo mnoho teoretických sporů o ústavnost dohod, neboť tyto prolamují základní principy, na kterých německý trestní proces stojí, jako je například princip legality, zásada vyšetřovací, zásada ústnosti, veřejnosti, bezprostřednosti nebo materiální pravdy. Mimoto zasahuje i do zásady *nemo tenetur*, tedy že nikdo by neměl být nucen sám sebe obviňovat, když k tomu fakticky doznáním obviněného dochází. Německý Spolkový ústavní soud autoritativně tyto dohady rozsekl, když svým rozhodnutím potvrdil, že dohody nejsou protiústavní. V tomto svém rozhodnutí z 19. března 2013 však mimo jiné zdůrazňuje, že povinnost zjišťovat materiální pravdu, zásada presumpce nevinny a povinnost neutrálního postavení soudu vylučují, aby zjištění pravdy, právní kvalifikace skutku nebo zásady pro ukládání trestů byly dány k volné dispozici stranám řízení a soudu.⁹²

3. 2 Současná zákonná úprava

V současnosti jádro úpravy dohodovacího řízení v Německu obsahuje § 257c StPO, přičemž tento centrální předpis doplňují ještě ustanovení § 160b, § 202a, § 212, § 257b StPO, která reagují na zavedení dohod do trestního procesu. Umožňují soudu a státnímu zástupci v přípravném řízení zvážit vyřízení věci dohodou.

Z hlediska systematiky trestního řádu se zákonodárce rozhodl dohodovací řízení umístit do dílu týkajícího se hlavního líčení (druhá kniha, šestý díl) a už z této skutečnosti lze dovodit, že dohodu lze uzavřít právě v této fázi řízení. Z toho také plyne, že jakékoli dohody uzavřené již v průběhu vyšetřování nejsou právně závazné a mohou mít maximálně přípravný charakter. Závazné nemohou být podle Burhoffa proto, že se na nich nijak nepodílí soud⁹³, ačkoli ustanovení § 257c StPO vyžaduje jeho účast. Jakékoli tajné, neformální dohody, také nazývané „*Deals*“, které by obcházely ustanovení § 257c StPO jsou nezávazné a zakázané. Za nepřípustné je považoval už německý Spolkový ústavní soud v době neuzákoněného užívání dohod a dnes tuto skutečnost potvrzuje i zákon.⁹⁴ Nezávazné jsou i dohody, které jsou materiálně v pořádku, ale nebyly dodrženy formální požadavky kladené zákonem na jejich uzavření a obsah. Pokud by tedy

⁹² Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 19. 3. 2013 2 BvR 2628/10.

⁹³ BURHOFF, D.: Regelung der Verständigung im Strafverfahren. Dostupné na: http://www.burhoff.de/veroeff/aufsatz/zap_F22_S477.htm [17. 10. 2016]

⁹⁴ Srov. 2 BvR 142/15; 2 BvR 2628/10.

rozhodnutí soudu vycházelo z takovéto nezávazné dohody, je to důvodem pro podání opravných prostředků.

Úpravu tzv. *Verständigung* zákonodárce zařadil do dílu týkajícího hlavního líčení mezi úpravu dokazování a závěrečných řečí. Toto umístění se ovšem jeví jako nevhodné, neboť vyvolává dojem, že právě v této fázi hlavního líčení by měla být dohoda uzavírána, což je ovšem v rozporu s ustanovením § 243 odst. 4 a odst. 5 StPO, ze kterých vyplývá, že vyjádření ohledně toho, zda byla mezi státním zástupcem a obviněným vedena nějaká jednání týkající se možného uzavření dohody, mají být sdělena soudu ještě před započítím výslechu obžalovaného a následným dokazováním. To znamená, že případná dohoda může být uzavřena právě v této fázi řízení a jejím důsledkem bude omezení dokazování, proto by bylo nelogické uzavírat ji až po provedeném dokazování, když právě to by měla zjednodušit.

Vzhledem k tomu, že současná úprava tzv. *Verständigung* je reakcí na dlouhodobou praxi dohodovacího řízení, jde v podstatě pouze o uzákonění pravidel vytvořených judikaturou během desetiletí této vyvíjející praxe. Až do roku 1997 ale neexistovala žádná ucelenější úprava německých dohod v trestním řízení. Pravděpodobně nejzásadnější bylo rozhodnutí BGH z roku 1997⁹⁵, které jako první stanovilo následující pravidla pro uzavírání tzv. *Absprachen*:⁹⁶

- soud je povinen zjišťovat materiální pravdu
- výrok o vině není předmětem dohodování
- doznání může být zohledněno jako důvod pro zmírnění trestu
- zákaz dohodnutí přesné výměry trestu; přípustné je pouze dohodnutí horní hranice trestní sazby
- uložený trest musí být přiměřený vině
- zákaz vyhrožování obžalovanému vysokým trestem nebo slibem zákonem nepředvídaných výhod

⁹⁵ Rozhodnutí BGH 4 StR 45/97; 4 StR 240/97.

⁹⁶ TSUJIMOTO, N.: Eine inhaltliche Analyse der Verständigung im deutschen Strafprozess aus der Perspektive eines Außenstehenden, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2012, č. 12. s. 613.

- o dohodě musí být všichni v hlavní líčení informováni a je třeba ji zaprotokolovat
- zákaz sjednání vzdání se opravných prostředků obviněným
- závaznost dohody pro soud, pokud nevyjdou najevo nové závažné skutečnosti.⁹⁷

Výše uvedené rozhodnutí BGH z března roku 2005, které de facto dalo podnět k uzákonění dohodovacího řízení, tato pravidla z roku 1997 potvrdilo a ještě dále rozvinulo.

3. 3 Jiné formy konsensuálního řízení

Německé trestní právo, stejně jako české upravuje i další postupy v trestním řízení, které mají určité konsensuální prvky a mohou se v některých svých znacích podobat dohodovacímu řízení. Jedná se zastavení trestního řízení při splnění podmínek a příkazů dle § 153a StPO a trestní příkaz dle § 409 StPO.

3. 3. 1 Zastavení řízení při splnění podmínek a příkazů (*Einstellung des Verfahrens bei Erfüllung von Auflagen und Weisungen, § 153a StPO*)

V případě řízení o přečinu může státní zástupce se souhlasem soudu, který by byl příslušný pro podání obžaloby, a obviněného předběžně zastavit trestní řízení a uložit obviněnému různé příkazy a stanovit podmínky, které pokud splní, bude trestní řízení zastaveno definitivně a obviněného už nebude možné v budoucnosti pro daný skutek trestně stíhat. Obviněnému může být uložena například povinnost napravit škodu způsobenou trestným činem nebo zaplatit státu určitou peněžitou částku ve prospěch některého obecně prospěšného zařízení. Ke splnění uložených povinností je obviněnému stanovena lhůta, která se liší podle toho, jakou povinnost má splnit a měla by činit maximálně jeden rok, ale může být státním zástupcem jednou prodloužena o tři měsíce.

Tento institut se podobá českému podmíněnému zastavení trestního stíhání a obdobně na jeho využití není právní nárok, což je společný znak i s německou dohodou.

⁹⁷ Rozhodnutí BGH z roku 1997 (BGHSt 45/97, s. 193 ff.); Gesetzesbegründung zum Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren BT Drucks 16/12310. s. 7. Dostupná na: <<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/123/1612310.pdf>> [20. 02. 2016]

3. 3. 2 Trestní příkaz (*Strafbefehl*, § 409 StPO)

Rysy konsenzuálního řízení můžeme najít i v institutu trestního příkazu, který je vydáván v jednodušších případech pouze na základě písemného řízení bez projednání věci v hlavním líčení. Pokud státní zástupce podá soudu návrh na vydání trestního příkazu a soud považuje za možné vyřízení věci touto cestou, vydá trestní příkaz, který v podstatě kopíruje návrh státního zástupce. Prvky konsensu najdeme v možnosti obviněného podat proti tomuto příkazu odpor (*Einspruch*), pokud s trestním příkazem nesouhlasí. Odpor, který je třeba podat do dvou týdnů od doručení trestního příkazu, může směřovat i jen proti některým výrokům trestního příkazu. Soud podaný odpor odmítne, je-li podán po uplynutí lhůty nebo neoprávněnou osobou. V opačném případě trestní příkaz zruší a nařídí hlavní líčení k projednání věci. Pokud obviněný odpor nepodá, stane se trestní příkaz pravomocný a získá dle § 410 odst. 3 StPO účinky odsuzujícího rozsudku. Jedná se o podobný institut jako je český trestní příkaz a pravomocným trestním příkazem je opět vyslovena vina stejně jako rozsudkem schvalujícím dohodu.

3. 4 Přípustnost dohodovacího řízení

Užití dohodovacího řízení je přípustné u všech typů trestných činů. Německý trestní zákoník rozděluje trestné činy pouze na dvě kategorie, přečiny (*Vergehen*) a zločiny (*Verbrechen*)⁹⁸, a v obou případech lze uzavřít dohodu. Na rozdíl od české úpravy lze tedy uzavřít dohodu i o těch nejzávažnějších zločinech.

Sjednat dohodu lze před všemi soudy a ve všech typech řízení včetně řízení o pokutách v oblasti silničního provozu a v řízení před okresními soudy (tzv. *Amtsgerichte*).

3. 4. 1 Mladiství

Ačkoli německý zákon o soudnictví ve věcech mládeže (JGG) vylučuje užití zkráceného řízení a trestního příkazu ve věcech mladistvých stejně jako česká úprava, tak dohody v případě mladistvých aplikovat lze. Přesto by v případech mladistvých k uzavření dohody mělo docházet zcela výjimečně, neboť dohodovací řízení oslabuje

⁹⁸ Zločiny (*Verbrechen*) se rozumí dle § 12 odst. 2 StGB protiprávní činy, za něž může být uložen trest odnětí svobody ve výši alespoň jednoho roku. Přečiny (*Vergehen*) jsou dle § 12 odst. 2 StGB protiprávní činy, za něž lze uložit trest odnětí svobody nižší než jeden rok nebo trest peněžitý.

výchovnou funkci trestního procesu. Trestní řízení ve věcech mladistvých by mělo na mladistvého pachatele působit především výchovně, aby se v budoucnu zdržel páčání další trestní činnosti nebo jiného protiprávního jednání. V důsledku uzavření dohody ovšem trestní řízení může být zkráceno a zjednodušeno, což jeho výchovnou funkci oslabuje a z toho důvodu není příliš žádoucí s mladistvými dohody uzavírat. Většinou se dohodovací řízení neužije, neboť § 257c StPO umožňuje uzavřít dohodu ve „vhodných případech“ a trestná činnost mladistvých zpravidla tento požadavek splňovat nebude právě s ohledem na oslabení výchovné funkce daného trestního řízení. V případě uzavření dohody by totiž soud zpravidla uložil mírnější trest. A je otázkou, zda by takto uložený trest dostatečně výchovně působil na mladistvého pachatele, jak to požaduje § 18 odst. 2 JGG.⁹⁹

Případné uzavírání dohody s mladistvým sice nezakládá důvod nutné obhajoby, ale zpravidla se mu obhájce ustanovuje. Mladistvý totiž zpravidla není schopen sám efektivně hájit své zájmy před soudem a státním zástupcem.¹⁰⁰ Důvodová zpráva výslovně požaduje, aby mladistvý, s nímž má být uzavřena dohoda, měl obhájce,¹⁰¹ ale zákon tento požadavek nereflektuje.

Myslím, že v této oblasti bylo vhodnější rozhodnutí českého zákonodárce, který výslovně vyloučil možnost sjednat dohodu o vině a trestu s mladistvým, který nedovršil osmnáctý rok věku. Jednak díky tomu může trestní proces lépe výchovně a individuálně zapůsobit na mladistvého pachatele, ale zároveň jej ochraňuje. Lze totiž připustit, že i přes přítomnost obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu by si mladistvý nemusel z důvodu nižší rozumové a mravní vyspělosti¹⁰² plně uvědomovat následky, které s sebou její sjednání přináší. Navíc, pokud § 79 JGG vylučuje užití trestního příkazu v řízení ve věcech mladistvých, není jasné, proč nedošlo i k vyloučení dohod, když tyto oslabují postavení obviněného podobně jako zmíněný trestní příkaz.

⁹⁹ Rozhodnutí BGH ze dne 15. března 2001 3 StR 61/01.

¹⁰⁰ KNAUER, F.: Absprachen im Jugendstrafverfahren. Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe. 2010, č. 1. s. 17.

¹⁰¹ Gesetzesbegründung zum Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren BT Drucks 16/12310. s. 10. Dostupné zde: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/123/1612310.pdf> -> [20. 02. 2017].

¹⁰² U mladistvých pachatelů existuje větší možnost jejich převýchovy než u zletilých pachatelů proto, že jejich osobnost se často ještě plně nerozvinula a lze je snáze ovlivnit než dospělého jedince s plně utvořenou osobností. Je tedy třeba je zvýšeně v trestním řízení chránit, aby s nimi nebylo manipulováno, neboť oni sami by pro nedostatek zkušeností nemuseli onu manipulaci sami ani rozpoznat.

3. 4. 2 Vhodné případy

Zákon přesně nevymezuje, o jakých skutcích může být uzavřena dohoda, ale musí jít vždy o „vhodné případy“ (tzv. *geeignete Fälle*). Vzhledem k tomu, že smyslem dohodovacího řízení je celé trestní řízení v daném případě zjednodušit a zkrátit, má státní zástupce a posléze i soud povinnost zjišťovat, zda by bylo vhodné dohodu v dané věci uzavřít či nikoli. Obvykle se jedná o případy se složitou důkazní situací, nejčastěji jde o případy hospodářské kriminality, které mnohdy bývají rozsáhlé a komplikované, ve kterých by muselo být vedeno zdouhavé hlavní líčení a stejně by se nepodařilo pachateli vinu spolehlivě prokázat, a trestní řízení by tedy vůbec nesplnilo svůj účel. Předpokladem uzavření dohody je souhlas obviněného s tím, že celé řízení proběhne tímto způsobem. Dále se zohledňuje i chování obviněného po činu a zda by byl schopen případně nahradit škodu způsobenou svým protiprávním jednáním.

3. 4. 3 Další omezení

Německé dohodovací řízení podle § 140 StPO, oproti české dohodě o vině a trestu, nezakládá další důvod nutné obhajoby, a to ani u zletilých ani u mladistvých obviněných. Pouze v případě mladistvých obviněných přítomnost obhájce při uzavírání dohody vyžaduje důvodová zpráva, ale jak bylo uvedeno výše, bez zákonné reflexe. V této problematice se opět jeví jako vhodnější česká úprava, která při sjednávání dohody o vině a trestu vyžaduje přítomnost obhájce. Jak v českém, tak v německém dohodovacím řízení totiž nutně dojde k omezení některých procesních práv obviněného, který si tento fakt jakožto laik nemusí dostatečně uvědomovat, a proto se přítomnost obhájce při uzavření dohody zdá být vhodným korektivem této skutečnosti.

Obdoba českého řízení proti uprchlému se v německém trestním řádu nenachází, a tedy ani toto omezení nepřichází v úvahu.

3. 5 Proces uzavírání dohody

Jednání směřující k uzavření dohody se může konat v přípravném řízení, tedy bez účasti soudu, ale může probíhat i během hlavního líčení. Z ustanovení § 257c odst. 3 věty čtvrté 4 StPO plyne, že dohoda jako taková ovšem může vzniknout výlučně v hlavním líčení. Zákon ale předvídá možnost vedení rozhovorů směřujících k jejímu uzavření i mimo něj, již přípravném řízení. Podnět k uzavření dohody může vzejít od stran řízení

(státního zástupce a obžalovaného) i ze strany soudu, nicméně není jím vázán ani soud, pokud podnět dají strany, ani strany, pokud podnět přijde od soudu.

Oproti české úpravě dohodovacího řízení, které je dvoufázové, v Německu dochází k uzavření dohody až v hlavním líčení, kde na jejím základě soud následně i rozhodne. Tato německá podoba dle mého názoru méně narušuje některé základní trestně procesní principy, jako jsou zásady bezprostřednosti, veřejnosti a ústnosti. Ačkoli může státní zástupce již v přípravném řízení, mimo hlavní líčení, zjišťovat stanovisko obviněného k případnému uzavření dohody, celá dohoda vznikne teprve před soudem v hlavním líčení, kde jejímu uzavírání může být přítomna veřejnost a soud nerozhoduje jen na základě písemných podkladů, ale může obžalovaného sám vyslechnout a ten se ke spáchání skutku doznává přímo před ním.

V průběhu hlavního líčení, po jeho zahájení a výslechu obviněného k jeho osobě a před jeho výslechem k věci samé a jeho poučení o právu odepřít výpověď, proběhne sdělení o dohodách.¹⁰³ Předseda se státního zástupce zeptá, zda proběhly nějaké rozhovory směřující k uzavření dohody. Do protokolu se zanesou i skutečnost, že k žádnému takovému jednání prozatím nedošlo (tzv. Negativtest)¹⁰⁴. Povinností sdělit v hlavním líčení skutečnost, zda byly či nebyly vedeny rozhovory směřující k uzavření dohody, by měla být realizována zásada veřejnosti.

V případě, že žádná dohoda sjednána nebyla, ale soud považuje její sjednání za vhodné, nabídne stranám možnost, jak by řízení při uzavření dohody mohlo pokračovat a skončit. V podstatě jim tedy navrhne možné znění dohody a státní zástupce, obžalovaný a vedlejší žalobce, je-li hlavnímu líčení přítomen, mohou k navržené dohodě zaujmout stanovisko.

Vznik dohody vyžaduje souhlas státního zástupce a obviněného. Bez jejich souhlasu dohoda vzniknout nemůže. Pokud státní zástupce souhlasí, je jeho souhlas neodvolatelný. Jak státní zástupce, tak obžalovaný jsou svým souhlasem s návrhem dohody vázáni. Souhlas poškozeného, vedlejšího žalobce ani obhájce se nevyžaduje a jejich případný nesouhlas nemůže vzniku dohody zabránit. Nicméně ač jejich souhlas není podmínkou vzniku dohody, mohou přesto její výslednou podobu ovlivnit

¹⁰³ Srov. § 243 odst. 4 StPO.

¹⁰⁴ Rozhodnutí BVerfG 2 BvR 2172/13 Rn. 19.

prostřednictvím vyjádření svého stanoviska k jejímu znění navrženému soudem. Souhlas s navrženou dohodou nevyžaduje žádnou formu a může být ústní i konkludentní.

3. 5. 1 Protokol

Pokud ke sjednání dohody nedojde, zaneše se tato skutečnost do protokolu o hlavním líčení, který dle ustanovení § 273 odst. 1a StPO musí obsahovat všechny podstatné informace o průběhu hlavního líčení včetně skutečnosti zda byla či nebyla uzavřena dohoda dle § 257c StPO. Náležité zaprotokolování hlavního líčení je důležité zejména pro případné řízení o opravných prostředcích, kdy právě protokol je hlavním důkazním prostředkem při přezkumu průběhu hlavního líčení a pro vyřešení případných nejasností ohledně toho, zda dohoda byla či nebyla uzavřena. Pokud v protokolu chybí záznam o tom, zda došlo či nedošlo ke sjednání dohody, vzniká v něm mezera a oslabuje se tak jeho důkazní síla. Nastanou-li pochybnosti o tom, zda dohoda uzavřena byla nebo ne, vychází se z toho, že dohoda uzavřena byla. Do protokolu musí být uvedena i skutečnost, že soud obžalovaného dle § 257c odst. 5 StPO poučil o možnosti odpadnutí závaznosti dohody, a to ještě před jejím uzavřením. Obecně o protokolu platí, že co v něm není obsaženo, jako by nestalo. To potom znamená také to, že pokud ještě mimo hlavní líčení vedl státní zástupce jednání s obviněným o možném uzavření dohody a tento se již při takových jednáních doznal ke spáchání předmětného skutku, toto jeho doznání stejně nebude moci být jakkoli zohledňováno v dalším řízení, pokud k uzavření dohody nakonec vůbec nedojde, protože toto doznání, jelikož nebylo učiněno před soudem v hlavním líčení, vůbec nebude součástí protokolu.

Řádné zaprotokolování průběhu hlavního líčení by též mělo zaručit transparentci celého řízení a zamezit případnému obcházení ustanovení § 257c StPO uzavíráním neformálních dohod mimo hlavní líčení.

3. 5. 2 Osoby zúčastněné na sjednávání dohody

Procesu sjednávání dohody se účastní řada osob, ale přesný výčet osob, které mají být účastny na dohodovacím řízení, zákon neobsahuje. Jednání o dohodě se bude vždy účastnit státní zástupce, obviněný a po podání obžaloby i soud. Tedy subjekty mající v trestním řízení určitá procesní práva a povinnosti. Naopak svědci, znalci, advokáti a jiní zástupci osob účastnících se trestního řízení se sjednání a uzavření dohody účastnit nebudou.

Totéž platí i pro poškozeného, kterému sice v trestním řízení svědčí určitá, ochranná, práva, ale sjednávání dohody se na rozdíl od české úpravy neúčastní. Poškozený, který v hlavním líčení vystupuje jako vedlejší žalobce, se může k navržené dohodě vyjádřit, ale jeho souhlas k jejímu uzavření vyžadován není. Nicméně pokud s obsahem dohody nesouhlasí, může podat proti následnému odsuzujícímu rozsudku odvolání, které ovšem nemůže směřovat do výroku o trestu.¹⁰⁵

Sjednávání české dohody o vině a trestu se poškozený sice může účastnit a uplatnit zde svá práva vůči obviněnému, ale jeho souhlas stejně, jako v Německu, není ke vzniku dohody zapotřebí.

3. 6 Obsah a forma dohody

Německý trestní řád konkrétně nestanovuje přesný, povinný obsah dohody, pouze říká, co by obsahem být mělo a co naopak v dohodě být obsaženo nesmí. Předmětem dohody vždy má být doznání obviněného, a naopak jím nikdy nesmí být jeho výrok o vině a nápravná opatření (tzv. *Maßregel der Besserung und Sicherung*) nebo vzdání se opravného prostředku. Vzdá-li se přesto obžalovaný opravných prostředků, je toto vzdání se neúčinné. Sjednání výroku o vině dle judikatury BGH vylučuje právo obžalovaného na spravedlivý proces (čl. 20 odst. 3 GG) ve spojení s čl. 2. odst. 1 GG.¹⁰⁶ Nápravná opatření nemohou předmětem dohody proto, že nedávají soudu žádný prostor pro uvážení, jako to činí tresty, u nichž se stanovuje pouze spodní a horní hranice trestní sazby, což umožňuje soudu, aby sám rozhodl o přesné výši trestu. Na tom nic nemění ani skutečnost, že soud obvykle uloží trest na samé spodní hranici dohodnuté trestní sazby.¹⁰⁷ Ve věcech dopravních pak nemůže být obsahem dohody ani odnětí řídičského oprávnění.

3. 6. 1 Trest

Součástí dohody budou zejména následky spáchaného trestného činu, a to především trest. Trest se v dohodě nestanovuje přesnou výší, ale spodní a horní hranicí této výměry. Až teprve soud uloží obviněnému na základě této dohody trest

¹⁰⁵ TSUJIMOTO, N.: Eine inhaltliche Analyse der Verständigung im deutschen Strafprozess aus der Perspektive eines Außenstehenden. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2012, č. 12. s. 622.

¹⁰⁶ JALČ, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. Trestněprávní revue. 2011, č. 4. s.109.

¹⁰⁷ MEYER-GÖBNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkommentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013. s. 1164. Rn. 20.

v konkrétní výši. V případě ukládání trestu v dohodovacím řízení bude obžalovanému zpravidla hrozit trest mírnější, než kdyby byl odsouzen ve standardním sporném řízení. Přesto soud při stanovení horní a dolní hranice budoucího trestu volně hodnotí všechny okolnosti případu a musí respektovat pravidla pro ukládání trestů, protože uložený trest musí být vždy přiměřený. Za přiměřený může být považován dle 64, 5 % soudců i trest snížený o jednu čtvrtinu až jednu třetinu¹⁰⁸, oproti tomu, jaký by byl obžalovanému uložen, pokud by k uzavření dohody nedošlo. Vždy je ale třeba vycházet z toho, jaký účinek bude mít uložený trest na budoucí život pachatele ve společnosti, a zohlednit přitěžující a polehčující okolnosti¹⁰⁹ i zavinění pachatele.

Uzavřením dohody obžalovaný souhlasí s tím, že mu bude uložen trest v rámci sazby sjednané v dohodě. Zákon požaduje, aby byla určena spodní i horní hranice takové sazby, ale pro obžalovaného je významná především hranice spodní. Vychází totiž z toho, že právě v takové výši mu nakonec bude trest uložen, neboť státní zástupce a soud považují takovou výši trestu za nejnižší možnou, která ještě bude dostačující ke splnění jeho účelu. Pokud se tedy soud a státní zástupce shodli na tom, že trest ve výši stanovené dolní hranicí sjednané trestní sazby bude pro nápravu pachatele (ještě) dostačující, je velmi pravděpodobné, že skutečně právě takto nakonec bude obžalovaný soudem potrestán. Soud totiž už obvykle nebude mít sklony uložit trest vyšší a tuto spodní hranici překračovat.¹¹⁰ Při dohodování rozpětí trestní sazby je třeba dbát na to, aby rozdíl mezi takto stanovenou trestní sazbou a sazbou stanovenou zákonem, tedy tou, které by se použilo v plném rozsahu v případě nesjednání dohody, nebyl příliš velký rozdíl. Aby například v případě doznání obžalovanému hrozil trest podmíněného odnětí svobody na 1 rok se zkušební dobou 15 měsíců a v případě, že by se nedoznal, trest nepodmíněný na 5 let. Takový postup soudu při sjednávání dohody by byl nezákonný¹¹¹ a německé právo jej nazývá pojmem „*Sanktionsschere*“.¹¹² Obžalovanému se nesmí hrozit nepřiměřeně vysokým trestem, který by neodpovídal jeho vině, ale ani mu nelze slibovat výhody, které zákonná úprava nepřipouští.

¹⁰⁸ PETERS, J.: Urteilsabsprachen im Strafprozess, Universitätsverlag Göttingen, 2011. Band 13. s. 15.

¹⁰⁹ Srov. § 46 StGB.

¹¹⁰ MEYER-GÖBNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkommentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013. s. 1164. Rn. 20.

¹¹¹ Srov. § 257c a § 136a StPO.

¹¹² Usnesení BGH - 5 StR 579/03.

Povinné stanovení spodní a horní hranice trestní sazby v dohodě se týká trestu odnětí svobody, sporné ovšem je, zda lze obžalovanému v odsuzujícím rozsudku uložit také vedlejší trest (zákaz řízení dle § 44 StGB) nebo tzv. vedlejší následky jako propadnutí věci (§ 74 a následující StGB). Dle Burhoffa může být předmětem dohody i zákaz řízení jakožto vedlejší trest, ale naopak odnětí řídičského oprávnění dle § 69 StGB jako takové předmětem dohodování být nemůže. Je ale podle něj možné dohodnout dobu, po kterou bude obžalovanému řídičské oprávnění odňato, protože opět může dojít k dohodě na spodní a vrchní hranici takové doby, a tím je dána soudu možnost pro uvážení, na jak dlouhou dobu konkrétně by mělo být řídičské oprávnění odňato.¹¹³ Účelem těchto pravidel je, aby soud vždy měl na základě uzavřené dohody stále zachovánu možnost určitého uvážení o konkrétní výši ukládaného trestu.

Německé trestní právo zná dva druhy sankcí, které lze uložit pachateli trestného činu. Mimo výše uvedené tresty lze pachateli trestného činu, ale i pachateli činu jinak trestného uložit **nápravná opatření** (tzv. *Maßregel der Besserung und Sicherung*). Takovým nápravným opatřením může být dle § 63 a následujících StGB například umístění v psychiatrické léčebně, odnětí řídičského oprávnění nebo ochranné léčení. Na rozdíl od trestů, tato nápravná opatření nemohou být předmětem dohodování.

3. 6. 2 Doznání

Další podstatnou součástí dohody tvoří **doznání** obviněného, o jehož pravdivosti a důvěryhodnosti musí být soud přesvědčen. Tato jeho povinnost vyplývá z ustanovení § 257c odst. 1 věta druhá StPO ve spojení s § 244 odst. 2 StPO, která soudu ukládají povinnost zjistit dokazováním pravdu. To znamená, že soud nemůže automaticky považovat doznání obviněného za věrohodné a bez dalšího z něj vycházet ve svém rozhodnutí, ale měl by i pomocí dalších důkazů ověřit pravdivost učiněného doznání. V podstatě by tak dohodovacím řízením neměla být dotčena zásada materiální pravdy ani zásada vyhledávací, které jsou fakticky alespoň omezeny, když se v důsledku uzavření dohody může zkrátit dokazování. Nicméně i přesto nestačí pouze formální doznání obžalovaného bez jakéhokoli obsahu, protože soud stále musí zjistit stav věci tak, aby byl přesvědčen, že se skutek opravdu daným způsobem udál. Vyžaduje se tedy

¹¹³ BURHOFF, D.: Regelung der Verständigung im Strafverfahren. Dostupné zde: http://www.burhoff.de/veroeff/aufsatz/zap_F22_S477.htm [17. 10. 2016]

tzv. kvalifikované doznání obžalovaného, neboť pouhé formální bezobsažné doznání jako základ dohody by bylo porušením zásady materiální pravdy.¹¹⁴

Doznání musí obžalovaný učinit zcela dobrovolně a nesmí k němu být nijak nucen, neboť součástí ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces¹¹⁵, které nesmí být porušeno je i právo obžalovaného svobodně se rozhodnout, zda chce vypovídat a dodržení principu *nemo tenetur* (nikdo není povinen sám sebe obviňovat).

I přesto, že doznání obžalovaného je nezbytným předpokladem uzavření dohody, není toto doznání a následná dohoda jako taková základem rozhodnutí soudu. Soud musí vždy rozhodovat na základě svého přesvědčení o tom, že skutkový stav byl správně objasněn, protože jen tak může být dodržena zásada materiální pravdy.

Ačkoliv trestní řád výslovně přikazuje soudu zjišťovat materiální pravdu nehledě na doznání obviněného, myslím, že v tomto ohledu může být dohodovací řízení nebezpečné.¹¹⁶ Hrozí totiž, že se soud nebude chtít zabývat žádným dokazováním a ověřováním pravdivosti učiněného doznání a automaticky jej vezme za své a na jeho podkladě rozhodne, ačkoli skutečný stav věci nezjistil.

3. 6. 3 Další obsah dohody

Mimo výše uvedené doznání a následky za spáchání trestného činu, mohou být v dohodě obsažena i další ujednání, a to různá procesní opatření a dohoda o následném procesní chování osob účastnících se řízení. Může jít například o podávání dalších důkazních návrhů.

Ustanovení § 257c odst. 2 věta první a § 257c odst. 4 věta druhá StPO předvídají možnost stran, dohodnout se na svém budoucím procesním chování po uzavření dohody. Zákon ani důvodová zpráva ovšem nespecifikují, co se takovým procesním chováním, jež by mohlo být součástí dohody, rozumí. Spolková rada ve svém vyjádření k návrhu předmětného zákona zavádějícího dohodu do trestního řádu navrhovala úplné vyškrtnutí těchto částí úpravy, k tomu ale nakonec nedošlo. Přitom tato nejasná úprava vyvolává značné pochybnosti, jež budou muset být časem rozptýleny prostřednictvím judikatury.

¹¹⁴ Rozhodnutí BVerfG 2 BvR 2628/10, Rozhodnutí BGH BGHSt 50, 48.

¹¹⁵ Právo na spravedlivý proces vy vyvozuje z principu právního státu upraveného v čl. 20 odst. 3 GG.

¹¹⁶ SCHROEDER, F. C., VERREL, T.: Strafrechtsprozessrecht. 6. Auflage. Regensburg/Bonn: C. H. Beck, 2014. s. 140.

Ze zákona samotného ani z důvodové zprávy nevyplývá, jaká všechna další opatření mohou být předmětem dohody. V každém případě pouze taková, jejichž užití či neužití závisí na uvážení soudu. Lze například dohodnout, že nebudou učiněny některé důkazní návrhy, neboť soud rozhoduje, zda konkrétní navržené důkazy provede či nikoli. Možné je sjednat i nápravu škody, kterou obžalovaný svým trestným činem způsobil.

3. 6. 4. Shrnutí

V otázce úpravy obsahu dohod lze nalézt množství odlišností oproti české úpravě. Zatímco český zákonodárce podrobně vymezil přípustný obsah dohody o vině a trestu, což je z hlediska větší právní jistoty jediné dobře, německý trestní řád jej upravil jen povrchově a nechal dle mého názoru až příliš velký prostor pochybnostem.

Rozdíl spočívá i v samotném možném obsahu, neboť česká dohoda o vině a trestu oproti německé *Verständigung* musí naopak obsahovat přesně vymezený druh trestu včetně jeho výměry a může obsahovat i ochranné opatření. Důvod této odlišnosti ale patrně spočívá v rozdílné úloze soudu v dohodovacím řízení. Zatímco český soud podobu dohody nemůže nijak ovlivnit, může ji pouze neschválit, jsou-li pro takové rozhodnutí splněny zákonné předpoklady, německý soud sám může znění dohody dokonce navrhnout nebo se od ní v některých případech ve svém rozhodnutí úplně odchýlit.¹¹⁷

3. 7 Rozhodnutí soudu

Pokud rozsudku předcházela dohoda, musí být obsažena v jeho odůvodnění. (§ 267 odst. 3 věta pátá StPO) a to i v případě, že je vydáván zjednodušený rozsudek dle § 267 odst. 4 věty druhé StPO.¹¹⁸ Základem pro rozhodnutí soudu v dané věci nikdy nesmí být dohoda jako taková, ale přesvědčení soudu o správnosti zjištěného skutkového stavu. Dohoda by v podstatě měla jen usnadnit dokazování, ale soud ji, a především doznání obžalovaného, nemůže automaticky považovat za dostačující pro rozhodnutí ve věci. Soud by si měl potvrdit, že skutkový stav, tak jak jej vylíčil obžalovaný ve svém doznání, je skutečný a pravdivý.

¹¹⁷ Více v kapitole 3. 8.

¹¹⁸ MURMANN, U.: Reform ohne Wiederkehr? – Die gesetzliche Regelung der Absprachen im Strafverfahren. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2009, č. 10. s. 530.

3. 8 Závaznost dohody

Pokud soud svým rozhodnutím dohodu schválí, je jejím obsahem vázán. Výjimkou bude situace, kdy se objeví nové skutečnosti, v jejichž světle dohoda nemůže obstát (např. skutek je závažnějším trestným činem, než se původně předpokládalo, trest je nepřiměřený nebo doznání obžalovaného se ukáže být jako nepravdivé) nebo pokud byly nějaké důležité skutečnosti přehlédnuty. Tuto výjimku zákon obsahuje proto, že řízení by vždy mělo skončit správným a spravedlivým rozsudkem, který pokud by neodpovídal skutečnému skutkovému stavu, by taková kritéria nenaplnil. „Pokud by ostatně platila vázanost dohodou pro soud absolutně, mohl by být ohrožen požadavek nalezení materiální pravdy v trestním řízení.“¹¹⁹ Bude-li se z těchto důvodů chtít soud odchýlit ve svém rozhodnutí od obsahu již dříve uzavřené dohody, musí to v daném usnesení náležitě odůvodnit. Závaznost dohody z uvedených důvodů neodpadá sama ze zákona.¹²⁰ V případě, že se soud od dohody odchýlí a tato tedy ztratí závaznost, nesmí se dále nijak přihlížet k doznání učiněnému obviněným. To znamená, že soud musí vinu obžalovaného prokázat jinak, což ale nebrání tomu, aby k tomuto předchozímu doznání v rozsudku přihlédl při stanovování trestu jako k polehčující okolnosti.

Možnost soudu se od dohody z výše uvedených důvodů odchýlit a rozhodnout vlastně v rozporu s uzavřenou dohodou, sice může snižovat rizika rozhodnutí soudu na základě nesprávně zjištěného skutkového stavu, a tedy rozhodnout tak, aby výsledný rozsudek byl v souladu se zásadou materiální pravdy. To v sobě ovšem nese riziko jiné. A to sice, že obžalovaný bude mít strach, že se sice dozná a uzavře dohodu, ale soud se od ní nakonec stejně odchýlí a jeho doznání mu tedy nezajistí mírnější trest, ale naopak na něj bude fakticky hledět jako na vinného bez toho, aby on sám z podaného doznání měl nějaký užitek, přičemž on by, nebýt dohody, žádné doznání neučinil. Může zde vznikat nebezpečí, že před soudem žádnou dohodu nebude chtít uzavřít a bude raději uzavírat „tajnou“ dohodu mimo hlavní líčení a tím obejít ustanovení § 257c StPO.¹²¹ Toto nebezpečí se zákonodárce snažil eliminovat ustanovením § 257 odst. 4 věta 3 StPO,

¹¹⁹ TSUJIMOTO, N.: Eine inhaltliche Analyse der Verständigung im deutschen Strafprozess aus der Perspektive eines Außenstehenden, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2012, č. 12. s. 615.

¹²⁰ BGH NStZ 2013, 51.

¹²¹ MEYER-GÖBNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkommentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013. s. 1167. Rn. 26.

dle něhož se v případě, že se soud rozhodne od dohody odchýlit, k doznání obžalovaného dále nesmí přihlížet. Nemůže mu tedy učiněné doznání být k tíži.

Soud přestane být dohodou vázán také v případě, že další procesní chování obžalovaného je v rozporu s uzavřenou dohodou (§ 257c odst. 4 věta druhá StPO).

Soud musí před vznikem dohody obžalovaného poučit o předpokladech a následcích odchýlení soudu od uzavřené dohody. Tuto možnost odchýlení upravuje § 257c odst. 4 StPO. Nepoučení obžalovaného o této skutečnosti vede k tomu, že uzavření dohody a následné rozhodnutí soudu na jejím základě je porušením práva na spravedlivý proces.¹²² Obžalovaný se tohoto poučení ale může vzdát, potom jej soud poučovat nebude. V případě, že se soud rozhodne od uzavřené dohody odchýlit, musí o tom neprodleně zpravit také obžalovaného a všechny další osoby, které se řízení účastní. Toto by měl učinit ideálně usnesením, ve kterém by měl náležitě odůvodnit, proč se rozhodl od uzavřené dohody odchýlit, zejména jaké nové skutečnosti vyšly najevo a proč odůvodňují tento postup soudu.

Pokud soud přestane být sjednanou dohodou vázán, je nezbytné provést znovu výslech obžalovaného, vzhledem k tomu, že původní výslech byl proveden s ohledem na uzavření dohody. Někdy může být zapotřebí znovu vyslechnout i již dříve vyslechnutého svědka, pokud byl vyslýchán pouze omezeně v návaznosti na uzavřenou dohodu. Mimoto budou podávány důkazní návrhy a prováděno důkazní řízení, protože je třeba prokázat vinu obžalovaného jinak než dříve učiněným doznáním.

Soud rozhodující o opravném prostředku podle převládajícího názoru není dohodou vázán a v případě, že napadený rozsudek zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k novému projednání, není ani tento soud dále předchozí dohodou vázán.¹²³

3. 9 Opravné prostředky

Pro případ dohodovacího řízení zákon nijak neomezuje možnosti podání opravných prostředků proti rozsudkům, jež byly vydány na základě uzavřené dohody. Obžalovaný musí být poučen o tom, že může podat proti rozhodnutí soudu opravné

¹²² Rozhodnutí BVerfG 2 BvR 2628/10.

¹²³ MEYER-GÖBNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkommentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013. s. 1166. Rn. 25a.

prostředky nezávisle na učiněných dohodách v tomto řízení (tzv. kvalifikované poučení)¹²⁴.

Proti odsuzujícímu rozsudku vydanému soudem na základě uzavřené dohody je možné podat opravný prostředek a obžalovaný se jeho podání dle § 302 odst. 1 věta druhá StPO nemůže vzdát. Obžalovaný musí být poučen o tom, že může podat opravný prostředek proti takovému rozhodnutí nezávisle na dohodách učiněných v tomto řízení. Jedná se o tzv. kvalifikované poučení obžalovaného (§ 35a věta třetí StPO).

Vzdání se opravného prostředku proti rozsudku vydanému na podkladě uzavřené dohody nikdy nemůže být jejím předmětem, což vyplývá z § 302 odst. 1 věta druhá StPO. Podle původního návrhu zákona mělo být vzdání se opravného prostředku v dohodě výslovně zakázáno v § 257c odst. 2 věta třetí¹²⁵, nicméně v této podobě se dané ustanovení nakonec do zákona nedostalo. Pokud by přesto strany uzavřely dohodu včetně vzdání se opravného prostředku, je takové ustanovení neplatné, což ale nebude mít vliv na platnost dohody jako celku.¹²⁶

Co se týče opravných prostředků, rozlišuje německý trestní řád řádné a mimořádné opravné prostředky, přičemž mezi řádné řadí odvolání, revizi a stížnost, mezi mimořádné pak obnovu řízení a navrácení v předchozí stav. Proti rozsudku, jehož vydání předcházela dohoda, lze podat veškeré opravné prostředky, jsou-li pro ně splněny zákonné podmínky. Na rozdíl od české úpravy německé právo neobsahuje žádná zvláštní omezení pro podávání opravných prostředků proti rozhodnutím navazujícím na tzv. *Verständigung*, což se zdá být vhodnější, protože případné chyby řízení nebo samotného rozhodnutí ve věci tak mohou být odstraněny v řízení o příslušném opravném prostředku.

Právo podat revizi není nijak omezeno, lze ji podat i v případě, kdy rozhodnutí soudu překročilo rámeček uzavřené dohody nebo pokud soud nedodržel poučovací povinnost podle § 257c odst. 5 StPO.

¹²⁴ Potřebu tohoto tzv. kvalifikovaného poučení dovodil BGH ve svém rozhodnutí NJW 2005, s. 1440, 1446).

¹²⁵ Gesetzesbegründung zum Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren BT Drucks 16/12310. s. 9. Dostupná na: <<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/123/1612310.pdf>> [20. 02. 2016]

¹²⁶ MEYER-GOßNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkomentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013. s. 1162. Rn. 15b.

3. 10 Shrnutí

Z výše uvedeného plynou mnohé rozdíly mezi českou a německou úpravou dohod, a to jak v samotném procesu jejich uzavírání a rozhodování soudu, tak i v jejich obsahu. Je třeba si uvědomit, že zatímco český zákonodárce téměř vylučuje jakékoli dokazování před soudem při schvalování již sjednané dohody o vině a trestu, německý soud může po uzavření dohody v dokazování pokračovat, i když v omezeném rozsahu. Dokonce je povinen pokračovat v takovém rozsahu, aby byla ověřena pravdivost doznání obviněného a nalezena materiální pravda.

Německé dohodovací řízení na rozdíl od českého není rozděleno do dvou fází a celé uzavírání dohody nebo odpadnutí její závaznosti se děje v hlavním líčení, což umožňuje rychlejší průběh celého trestního řízení jako takového. Pokud totiž český soud sjednanou dohodu o vině a trestu neschválí, věc se zpravidla bude muset vrátit zpět do přípravného řízení, čímž se trestní řízení prodlouží. Německý soud naopak, pokud rozhodne že dohoda nebude závazná a že se od ní odchýlí, oznámí tuto skutečnost stranám v hlavním líčení a dále pokračuje v dokazování nebo stranám navrhne jiné znění dohody, ale v každém případě nemusí věc vracet zpět do přípravného řízení. Myslím, že tak může být lépe naplněn účel dohod, totiž zrychlení průběhu trestního řízení.

4 Argumenty ve prospěch dohodovacího řízení

Dohodovací řízení je v České republice stále ještě relativní novinkou, ale v Německu již dlouho užívaným institutem, přesto se v obou zemích vedou diskuze o jeho vhodnosti i ústavnosti. Ač se odborníci ve většině shodnou na užitečnosti dohodovacího řízení, značná část se i přesto staví proti nim, neboť jsou cizorodým prvkem v trestním procesu vystavěném na principech kontinentálního práva, se kterými dohody úplně nekorespondují. Dále se pokusím shrnout nejčastější argumenty, jež dohody vyzdvihují a v následující kapitole shrnu nejčastější kritiku dohod.

Argumenty ve prospěch dohodovacího řízení zaznívají obecně spíše z úst osob, které trestní právo aktivně praktikují, jejichmi zastánci bývají tedy soudci, státní zástupci

a advokáti.¹²⁷ Dále zmíním několik argumentů, které dohody podporují. Některé jsou spíše abstraktního rázu, jiné naopak praktické.

4. 1 Snižování rizika sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace spočívá v prohlubování psychické újmy, jež vznikla oběti samotným spácháním trestného činu, působením orgánů činných v trestním řízení i jiných institucí či jednotlivců na oběť.¹²⁸ V důsledku aplikace dohod se celé řízení zkrátí, a jelikož se jedná o konsenzuální řízení, minimalizuje se i riziko vzniku konfliktů v průběhu řízení. Toto napomáhá také oběti trestného činu, kterou může příliš dlouhé řízení a kontakt s obviněným psychicky zatěžovat. Pro oběť trestného činu může být mnohdy velmi stresující, pokud musí svědčit před soudem proti obviněnému a opakovaně si tak připomínat újmu, která jí byla takovým trestným činem způsobena.¹²⁹ To v některých případech může vést ke stresování oběti či vzniku i závažnějších psychických problémů.

Česká právní úprava dohody o vině a trestu dokonce umožňuje poškozenému se zcela vyhnout setkání s obviněným, a přesto v daném trestním řízení uplatnit svůj nárok vůči obviněnému.¹³⁰ Pokud svůj nárok uplatní ještě před započítáním jednání o dohodě o vině a trestu a samotného sjednávání se neúčastní, zastupuje jeho zájmy při dohodování státní zástupce.¹³¹

Díky dohodovacímu řízení také může vzrůst šance poškozeného na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, které obviněný získal trestným činem, protože se poškozený s obviněným na náhradě škody může dohodnout. V hlavním líčení soud velmi často odkazuje poškozeného s jeho nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních proto, že „pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody by bylo třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání

¹²⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1. s. 10.

¹²⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.: *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 158.

¹²⁹ JALČ, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnim konaní. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 4. s. 107.

¹³⁰ BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F.: Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 9. s. 274.

¹³¹ Srov. 175a odst. 5 tr. řádu.

a podstatně by jej protáhlo.¹³² Díky dohodě o vině a trestu lze bez problémů nárok poškozeného uspokojit v trestním řízení a ten se již nemusí obracet na civilní soudy, kde by opět byl vystavován výsledku o spáchaném skutku, jehož se stal obětí.

4. 2 Zjednodušení a zefektivnění trestního řízení

Toto hledisko, které bylo hlavním důvodem zavedení této alternativní formy řízení do českého trestního procesu, je hlavně praktické. Ideální stavem by bylo dopadnout pachatele všech trestných činů a postihnout veškeré spáchané trestné činy, což se ale v praxi nedaří naplnit. Mechanismy trestního řízení se vyvíjely dlouhá léta, a ačkoli fungují, tak tyto tradiční mechanismy nepostačují ke zvládnutí zátěže justice, která se neustále zvyšuje. Trestní justice je stále více zatěžována díky enormnímu nárůstu masové kriminality a výskytu nových kvalitativně složitějších trestných činů, než tomu bylo v minulosti. To se týká zejména počítačové nebo organizované hospodářské kriminality.¹³³ V těchto případech může být dokazování mimořádně rozsáhlé a komplikované. Často je složité důkazy opatřovat.

Právě složitá důkazní situace může být motivací pro státního zástupce k přistoupení k jednání o dohodě o vině a trestu, neboť právě doznání obviněného, že skutek spáchal, ulehčí práci orgánům činným v trestním řízení a celé řízení podstatně zrychlí. Motivací ale může být i pro obviněného, neboť ani on nemá jistotu, jak bude nakonec rozhodnuto a jak dlouho se ještě řízení povede, pokud stále budou dohledávány nové důkazy.

Díky využití dohodovacího řízení by jednak měla být zkrácena jeho celková délka a jednak by měly být ušetřeny i finanční prostředky, jež by jinak byly vynakládány na opatřování důkazů.

4. 3 Zrychlení trestního řízení

Díky sjednání dohody o vině a trestu a jejímu následnému schválení soudem bez časově náročného dokazování lze zkrátit celé trestní řízení, což jednak poskytne více

¹³² JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní. 3. Vydání. Praha: Leges. s. 284.

¹³³ Srov. MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008. č. 1. s. 12.

času a prostoru orgánům činným v trestním řízení na řešení závažnější kriminality, ale také by celé trestní řízení mělo efektivněji zapůsobit na pachatele předmětného trestného činu. Smyslem trestního řízení je realizace státní nároku na dopadení a potrestání pachatele trestného činu, čímž by měly být naplněny základní funkce trestního práva. Díky svému rychlému průběhu může trestní řízení lépe plnit svou výchovnou funkci ve vztahu k pachateli trestného činu, neboť uložený trest je neúčinnější, pokud je vykonán co nejdříve po spáchání trestného činu. Preventivní i výchovná funkce jak trestního řízení, tak uloženého trestu se s postupujícím časem od spáchání trestného činu oslabuje.¹³⁴ Z toho důvodu lze mít za to, že sice v důsledku sjednání dohody o vině a trestu lze učinit určité ústupky při potrestání pachatele, a sjednat s ním trest mírnější, než který by měl být uložen při zohlednění všech zákonných kritérií, pokud vycházíme z toho, že i tento mírnější trest splní svou funkci lépe, než trest o trochu přísnější, s jehož výkonem by pachatel započal ale až o několik měsíců později, a měl by na něj tak menší účinek.¹³⁵

5 Argumenty v neprospěch dohody o vině a trestu

Proti dohodovacímu řízení se obecně staví zejména teoretici a vysokoškolští učitelé trestního a ústavního práva¹³⁶ a celkově lze konstatovat, že dohodovací řízení (ať už v podobě české nebo zahraniční) s sebou přináší mnoho negativ, která dle mého názoru nejsou dostatečně vyvážena jeho výhodami. Je třeba si uvědomit, že nejen český ale i německý trestní proces je ovlivněn tradicí spjatou s inkvizičním procesem a je nedílně spojen s principem legality¹³⁷ a dalšími zásadami, které příliš s dohodovacím řízením nekorespondují. Celé trestní řízení se značně liší od angloamerického sporného procesu, ze kterého dohodovací řízení pochází. Otázkou zůstává, do jaké míry je potom vhodné přejímat instituty z trestního procesu stojícího na zcela odlišných principech.

¹³⁴ JELÍNEK, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – bilance a perspektivy. *Kriminalistika*. 2008, č. 4. s. 246.

¹³⁵ ŠČERBA, F. a kol.: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. s. 52.

¹³⁶ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. 2008, č. 1. s. 13.

¹³⁷ ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 6. s. 7.

5. 1 Dohody postrádají oporu v trestním právu hmotném

Trestní právo procesní by mělo fungovat jako mechanismus sloužící k prosazování trestního práva hmotného, k jeho realizaci. Trestní právo hmotné je systém kogentních norem, od kterých není stranám řízení dána možnost se odchýlovat. Předmětem dohod je ovšem zpravidla doznání viny obviněným a stanovení trestní sankce, která bývá pro obviněného příznivější, než jaká by mu byla uložena, pokud by proběhlo standardní trestní řízení s rozsáhlým dokazováním. V podstatě tak uzavíráním dohody dochází k porušování kogentních norem stanovujících kritéria pro ukládání trestních sankcí, když je obviněnému ukládán trest, který nemá oporu v trestním právu hmotném, neboť toto neupravuje možnost zmírnění trestu v případě doznání obviněného, které ani nezakládá polehčující okolnost, která by mohla být důvodem pro uložení mírnějšího trestu.¹³⁸ De lege ferenda by bylo vhodné, aby zákonodárce reagoval na zavedení dohody o vině a trestu do trestního řízení také v oblasti trestního práva hmotného a zakotvil nějaké základní mantinely pro stanovení trestu v uvedené dohodě tak, aby byla zachována zásada přiměřenosti trestní sankce ve vztahu ke spáchanému trestnému činu.¹³⁹

5. 2 Absence oprávnění k uzavírání dohod

Dohoda jakožto dvoustranné právní jednání je typická pro právo soukromé, kde platí rovnost subjektů. Vina a trest nemohou být předmětem jednání mezi obviněným a orgánem činným v trestním řízení, neboť si tyto dva subjekty nejsou rovny.¹⁴⁰ Trestně procesní vztah je vztah veřejnoprávní, na jehož jedné straně stojí obviněný a na straně druhé stát, reprezentovaný v trestním řízení orgány činnými v trestním řízení. Stát prostřednictvím trestního řízení uplatňuje svůj hmotněprávní nárok na potrestání pachatele trestného činu. Nejedná se tedy o vztah horizontální, nýbrž o vztah vertikální, ve kterém jsou orgány činné v trestním řízení obviněnému vždy nadřazený. Stát se nedohaduje o vině a trestu pachatele, stát o vině i trestu autoritativně rozhoduje

¹³⁸ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 13.

¹³⁹ LICHNOVSKÝ, V.: K otázce ukládání sankcí v rámci dohody o vině a trestu. Trestní právo. 2014, č. 3. s. 6.

¹⁴⁰ ŠRAMEL, B.: Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického „plea bargaining“. Právník. 2014, č. 2. s. 165.

a pachatel se pak takovému výroku musí podřídit a trest vykonat.¹⁴¹ Trestněprávní postih není založen na tom, že by obviněný s trestním stíháním a potrestáním musel souhlasit. Z toho důvodu je dohodovací řízení, jehož předmětem je vina a trest obviněného, naprosto v rozporu s touto základní ideou trestněprávního postihu protiprávních jednání.

5. 3 Rozpor se základními zásadami trestního řízení

Jak české, tak německé trestní řízení je vystavěno na určitých principech, které mnohdy mají dokonce ústavní základ. Tyto principy se vytvářely celá staletí spolu s vývojem trestního procesu jako takového a určují jeho podobu dodnes. Zaváděním konsenzuálního řízení nebo jiných forem odklonů ovšem řada těchto, dnes již klasických, zásad může být narušena, což nakonec může vést ke změně trestního procesu jako celku, který se může začít přibližovat civilnímu řízení.

5. 3. 1 Zásada materiální pravdy

Zásada materiální pravdy, která je vůdčí zásadou celého trestního řízení, je upravena v § 2 odst. 5 tr. řádu a vyplývá i z § 244 odst. 2 StPO. Spočívá v tom, že orgány činné v trestním řízení, a především soud, jsou povinny zjistit skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti. Smyslem trestního řízení je zjistit, jak se daný skutek stal a kdo je jeho skutečným pachatelem. Soud při tom má provést všechny důkazy, které má k dispozici tak, aby byly rozptýleny všechny důvodné pochybnosti o správnosti objasnění skutkového stavu. Na rozdíl od civilního procesu neleží rozsah dokazování v rukou stran řízení, kdy soud provede pouze důkazy navržené stranami a sám není povinen vyhledávat a provádět další důkazy, jež by mohly napomoci objasnění věci.

Zásada materiální pravdy s dohodami úplně nekoresponduje, neboť jejich cílem je zredukování celého dokazování na minimum.¹⁴² Riziko dohodovacího řízení spočívá v tom, že tato zásada nebude dodržena, neboť nebude provedeno dokazování v celém

¹⁴¹ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 14.; ROXIN, C., SCHÜNEMANN, B.: Strafverfahrensrecht (Ein Studienbuch). 27. Auflage. München: C. H. Beck, 2012. s. 101.

¹⁴² MURMANN, U.: Reform ohne Wiederkehr? – Die gesetzliche Regelung der Absprachen im Strafverfahren. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2009, č. 10. s. 533.; KOTSOGLU, K. N.: Über die „Verständigung“ im Strafverfahren als Aussageerpressung. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2015, č. 3. s. 181.

svém rozsahu a skutkový stav věci tak nemusí být řádně zjištěn.¹⁴³ Obviněný sice učiní doznání, že daný čin spáchal, nicméně je zde nebezpečí, že nevypraví úplnou pravdu, a přesto je jeho doznání vnímáno jako hodnověrný důkaz, který navíc má de facto zvláštní důkazní sílu, neboť díky tomu může být upuštěno od dalšího dokazování skutkového stavu.¹⁴⁴ Toto pak povede k tomu, že může být potrestána osoba, která není skutečným pachatelem spáchaného skutku, nebo obviněný nepřizná vše, čeho se dopustil. Ve výsledku pak nebude naplněna ochranná funkce trestního práva hmotného, protože bude-li potrestána nesprávná osoba, nebude společnost ochráněna před dalším pácháním trestné činnosti skutečným pachatelem.

Tím, že díky dohodovacímu řízení může být omezeno další dokazování a hledání materiální pravdy, trestní právo pomalu začíná opouštět princip materiální pravdy a tento nahrazuje zásadou formální pravdy, která je typická pro civilní řízení.¹⁴⁵

Zásada materiální pravdy tvoří spolu se zásadou rychlosti řízení dvojici základních principů, na nichž trestní řízení stojí.¹⁴⁶ Tyto principy ovšem stojí do určité míry ve vzájemném protikladu, neboť zjištění materiální pravdy vyžaduje mnohdy rozsáhlé dokazování, kterým se celková délka trestního řízení prodlužuje a není pak na úkor zjištění materiální pravdy dostatečně zajištěna zásada rychlosti. Naopak v úmyslu provést řízení co nejrychleji, může, jako například v řízení o dohodě o vině a trestu, dojít k omezení dokazování, čímž může být ohrožena zase zásada materiální pravdy. Otázkou zůstává, který z těchto dvou principů by měl převažovat. Dle Ščerby by sice měl převážet zájem na dodržení zásady materiální pravdy, neboť rozhodnutím, vycházejícím z nedostatečně zjištěného skutkového stavu, mohou být dotčena základní práva konkrétních osob více než opožděným rozhodnutím ve věci. Zároveň však dodává, že obě tyto zásady jsou velmi důležité a nelze zásadu rychlosti nijak diskriminovat, ale je třeba mezi oběma principy udržovat rovnováhu.¹⁴⁷

Český i německý zákonodárce se při zavádění dohod do trestního procesu snažili zajistit, aby jimi zásada materiální pravdy byla dotčena co nejméně. V české právní

¹⁴³ VOLK, K., ENGLÄNDER, A.: Grundkurs StPO. 8. Auflage. Passau: C. H. Beck, 2013. s. 289.

¹⁴⁴ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1, s. 15

¹⁴⁵ Tamtéž s. 15.

¹⁴⁶ ŠČERBA, F.: Zásada rychlosti řízení versus zásada materiální pravdy. JELÍNEK, J. (ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha. Leges. 2016. s. 94.

¹⁴⁷ Tamtéž. s. 95.

úpravě se to projevuje ustanovením § 175a odst. 3 nebo § 314o odst. 2 tr. řádu, v Německu je pak zásada materiální pravdy zohledněna ještě více, neboť uzavření dohody není koncipováno jako samostatné řízení, ale pouze jako část hlavního líčení, ve kterém musí soudce vždy dle § 244 odst. 2 StPO prokazovat všechny potřebné skutkové okolnosti k nalezení materiální pravdy.¹⁴⁸

5.3.2 Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací, zakotvená v § 2 odst. 5 tr. řádu, spočívá v povinnosti orgánů činných v trestním řízení pečlivě objasňovat skutečnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného, přičemž tak činní i bez návrhu. A ačkoli zákon státnímu zástupci výslovně ukládá povinnost dokazovat vinu obžalovaného, tak i soud je povinen doplnit dokazování v rozsahu potřebném pro rozhodnutí ve věci. Orgány činné v trestním řízení musí tedy aktivně z vlastní iniciativy pečlivě zjišťovat skutkový stav. V případě dohody o vině a trestu je ale tato zásada dotčena, neboť doznáním obviněného, se zastavuje, nebo v případě německé úpravy ale alespoň omezuje, dokazování, a orgány činné v trestním řízení, zejména pak soud, přestávají plnit svou povinnost objasňovat veškeré skutečnosti v rozsahu potřebném pro rozhodnutí ve věci. Skutkový stav, ze kterého soud vychází při svém rozhodování díky tomu nevychází z toho, co orgány činné v trestním řízení objasnily, ale z dohody stran o skutkových otázkách věci.¹⁴⁹

5.3.3 Zásada volného hodnocení důkazů

Zásada volného hodnocení důkazů¹⁵⁰, zakotvená v § 2 odst. 6 tr. řádu nebo v § 261 StPO, znamená, že soud při hodnocení důkazů není vázán žádnými pevnými pravidly, která by určovala váhu jednotlivých důkazních prostředků, ale veškeré důkazy v daném řízení hodnotí podle svého vnitřního přesvědčení po pečlivém uvážení všech okolností případu, důkazy hodnotí jednotlivě i v jejich souhrnu. V případě, že v důsledku prohlášení obviněného o spáchání stíhaného skutku nebude nadále prováděno dokazování v celém svém rozsahu, je prakticky přiznána takovému prohlášení větší důkazní síla, čímž

¹⁴⁸ Král, V. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy. 2008, č. 20. II. s. 2.

¹⁴⁹ ZAORALOVÁ, P.: Institut dohody o vině a trestu a jeho rozpor se základními zásadami trestního řízení. In: JELÍNEK, J.(ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges. 2016. s. 191.

¹⁵⁰ Opakem zásady volného hodnocení důkazů je legální teorie důkazní, která byla charakteristická pro tzv. inkviziční procesy. Dle této teorie byla jednotlivým druhům důkazů předem přiřazena pevně stanovená váha In: JELÍNEK, J.: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. s. 164.

je pak zásada volného hodnocení důkazů ale narušována,¹⁵¹ a to i přesto, že trestní řád žádný legitimní důvod pro takovýto zvláštní postup při hodnocení důkazů neobsahuje.

5. 3. 4 Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti

Uvedené zásady jsou obecnými principy řízení před soudem jako takového, ovšem všechny jsou dotčeny tím, že značná část dohodovacího řízení probíhá, nebo v případě německé úpravy může probíhat, již v přípravném řízení, tedy ve chvíli, kdy se řízení vůbec nevede před soudem. Celé sjednávání dohody tak nemůže být kontrolováno ze strany veřejnosti a soud poznatky o skutkovém stavu nezískává ani ústně ani bezprostředně, neboť dokazování před soudem se redukuje na přečtení protokolů, záznamů či jiných písemností.¹⁵² Samotného sjednávání dohody v přípravném řízení se soud ale nijak neúčastní, v důsledku toho se vlastně bezprostředně a přímo neseznamuje s žádnými důkazy, neboť i záznamy, které jsou mu předloženy spolu s návrhem na schválení dohody ve většině pouze reflektují průběh přípravného řízení. Ani prohlášení obviněného o spáchání skutku, které je v dohodovacím řízení nejdůležitějším důkazem, neproběhne před soudem. To dle mého názoru není úplně vhodné, protože soud při výslechu osob získává poznatky nejen z obsahu jejich výpovědi, ale i z jejich chování. Pokud by obviněný musel učinit doznání přímo před soudem, mohl by soud v některých případech ze samotného chování obviněného, jeho případné nervozity, dovodit nepravdivost jeho prohlášení a možná tak v některých případech odhalit i to, že na něj v přípravném řízení byl činěn nátlak s cílem donutit jej k přiznání, byť nepravdivému. Tím by mohla být snížena další rizika uzavírání dohod uvedená dále, a to nebezpečí vytváření nepřipustného nátlaku na obviněného v úmyslu získat od něj přiznání a nebezpečí učinění nepravdivého přiznání obviněným.

V případě německé úpravy sice celá dohoda vzniká až v hlavním líčení, ale přesto i zde dochází k omezení těchto zásad, neboť státní zástupce s obviněným mohli rozhovory směřující k uzavření dohody vést již v přípravném řízení, tedy mimo hlavní líčení,

¹⁵¹ VANTUCH, P.: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2009, č. 11. s. 6.

¹⁵² MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 20.

a soudu v hlavním líčení pouze sdělit, že k takovým rozhovorům a s jakým obsahem došlo.¹⁵³ V každém případě soud není přítomen celému procesu vzniku dohody.

5. 3. 5 Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny se považuje za jednu ze základních zásad celého trestního řízení a vychází z ustanovení čl. 40 odst. 2 LZPS a § 2 odst. 2 tr. řádu nebo z čl. 20 odst. 3 GG. Dle této zásady se na toho, proti němuž je trestní řízení vedeno, hledí, jako by nebyl vinen až do okamžiku, kdy je pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena jeho vina. Soud dohodu o vině a trestu sice schvaluje odsuzujícím rozsudkem a tím je tedy tato zásada naplněna, nicméně i přesto se na obviněného, který uzavřel se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, fakticky hledí jako na vinného už před právní mocí odsuzujícího rozsudku. Pokud by nakonec ke schválení dohody o vině a trestu nedošlo, nebo rozhodl-li by se německý soud od uzavřené dohody odchýlit, je otázkou, do jaké míry by se státní zástupce a soud v dalším dokazování snažili navrhopvat a provádět důkazy i ve prospěch obviněného.

5. 3. 6 Zásada „*nemo tenetur se ipsum accusare*“

Princip *nemo tenetur se ipsum accusare*, zkráceně též jen *nemo tenetur*, znamená, že nikdo nesmí být nucen sám sebe obviňovat. Uvedený princip sice není v českém ani německém právu nikde výslovně zakotven, lze jej ale dovodit z úpravy jiných institutů, jako je zákaz donucování obviněného k výpovědi dle čl. 40 odst. 4 LZPS. Pokud obviněný odmítne vypovídat, nelze jej k tomu žádným způsobem nutit a nemůže mu to být nijak přičítáno k tíži.

Dohodovací řízení se této zásady dotýká tím, že pro uzavření dohody je nezbytné přiznání obviněného, kterým tak sám aktivně prokazuje svou vinu. Zákon jej sice nenutí dohodu uzavřít, a tedy ani přiznávat spáchání skutku, pro nějž je proti němu vedeno trestní stíhání, ale tím že mu na oplátku bude uložen mírnější trest, mu vlastně hrozí, že pokud se k spáchání předmětného skutku nedozná, uloží mu soud přísnější trest.¹⁵⁴ „Obviněný je v trestním řízení vystaven mimořádnému psychickému tlaku a jeho svobodné

¹⁵³ ROXIN, C., SCHÜNEMANN, B.: Strafverfahrensrecht (Ein Studienbuch). 27. Auflage. München: C. H. Beck, 2012. s. 102.

¹⁵⁴ PETERS, J.: Urteilsabsprachen im Strafprozess. Universitätsverlag Göttingen, 2011. Band 13. s. 31.

rozhodování je tím značně ovlivněno.¹⁵⁵ V důsledku nabídnutí možnosti sjednání dohody nerozhoduje zcela svobodně o tom, zda prohlásí, že daný skutek spáchal či nikoli. Pokud mu státní zástupce nabídne možnost sjednat dohodu o vině a trestu s tím, že může dostat mírnější trest, pokud k jejímu sjednání přistoupí a přizná, že skutek spáchal, bude často obviněný souhlasit právě ze strachu z uložení vysokého trestu, v případě že by dohodu o vině a trestu nesjednal.

5. 4 Nerovnost občanů před zákonem

V důsledku zavedení dohod do trestního řízení, dochází porušování rovnosti občanů před zákonem, protože jsou zde vedle sebe dva různé typy řízení – standardní řízení, kdy k žádné dohodě nedochází a je prováděno běžné dokazování, a dohodovací řízení, kde se od plného dokazování upouští a obviněnému je uložen mírnější trest než v případě standardního řízení s plným dokazováním. Nerovnost lze spatřovat v tom, že s pachateli stejných trestných činů za jinak stejných podmínek není zacházeno stejně.¹⁵⁶ A důvodem, proč v jednom případě uzavřena dohoda byla a v druhém ne, může být jen nevěle státního zástupce přistoupit ke sjednávání dohody. V podstatě je tím vytvářen prostor pro svévoli státního zástupce a v důsledku toho může dojít k porušení ústavně zaručeného práva na rovnost před zákonem, ačkoli pro takové zacházení není dán žádný právně relevantní důvod. Dá se říci, že se tak začíná v trestním řízení více prosazovat princip oportunity na úkor principu legality.

5. 5 Otázka věrohodnosti doznání obviněného

Doznání obviněného je základní podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu. Je ovšem zapotřebí, aby doznání bylo pravdivé, jinak trestní řízení nenaplní svůj účel, kterým má být dopadení a potrestání pachatele trestného činu. Riziko nepravdivého doznání obviněného přitom není zanedbatelné a motivy k takovému doznání mohou být různé a nesnadno zjistitelné.¹⁵⁷ Dle českého trestního řádu je podmínkou pro uzavření

¹⁵⁵ JALČ, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. Trestněprávní revue. 2011, č. 4. s. 111.

¹⁵⁶ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 16.

¹⁵⁷ MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1. s. 17.

dohody o vině a trestu, že obviněný učinil prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán a zároveň z dosud opatřených důkazů neplynou důvodné pochybnosti o pravdivosti takového prohlášení. Dá se tedy říci, že je úkolem státního zástupce ověřit si pravdivost takového doznání a nese o to větší odpovědnost, že soud již podle české úpravy pravdivost takového doznání dokazovat nebude. Německá úprava oproti tomu vyžaduje, aby soud přezkoumal věrohodnost doznání učiněného obžalovaným, neboť vyžaduje tzv. materiální (kvalifikované) doznání. Trestní soud tedy musí pravdivost doznání prokázat za pomoci dalších důkazů, ale i přesto zde hrozí, že se tímto soud nebude chtít příliš zatěžovat a pravdivost doznání obžalovaného nebude spolehlivě prokázána.

Další nebezpečí dohodovacího řízení spočívá v podání nepravdivého doznání v důsledku hrozby příliš vysokými tresty nebo neoprávněných slibů ze strany státního zástupce či soudu. Vyvíjení nepřijatelného nátlaku na obžalovaného proto, aby souhlasil s uzavřením dohody, je v Německu výslovně uvedeno mezi zakázanými metodami výslechu dle § 136a StPO. Nepřípustné je také uzavírání dohod jen z důvodu nedostatku času soudu nebo státního zastupitelství.

5. 6 Obviněný jako pouhý objekt

Dohody jsou nebezpečné také v tom, že obžalovaný se může v dohodovacím řízení stát pouze objektem jednání mezi státním zástupcem a soudem, případně ještě svým obhájcem.¹⁵⁸ Soud navíc v dohodovacím řízení de facto ztrácí své postavení jako nestranného třetího subjektu, který má rozhodnout spor mezi stranami, protože se sám stává subjektem dohodování.¹⁵⁹

Je třeba připustit i riziko, že státní zástupce bude vyvíjet nepřiměřený nátlak na obviněného, aby přistoupil na dohodovací řízení¹⁶⁰. Přílišný nátlak může být vyvíjen hrozbami, že v případě nepřistoupení na dohodu, bude obviněný stejně odsouzen, ale mnohem přísněji. Ať už se jedná o přísnější kvalifikaci či uložení přísnějšího trestu. Nebo naopak hrozí, že státní zástupci budou slibovat za sjednání dohody nepřiměřené výhody,

¹⁵⁸ BEULKE, W.: Strafprozessrecht, 13. Auflage. Passau: C. F. Müller GmbH, 2016. s. 211.

¹⁵⁹ ROXIN, C., SCHÜNEMANN, B.: Strafverfahrensrecht (Ein Studienbuch). 27. Auflage. München: C. H. Beck, 2012. s. 103.

¹⁶⁰ JALČ, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. Trestněprávní revue. 2011, č. 4. s. 108.

kteře ale postrádají oporu v trestním řádu či trestním právu hmotném. V souvislosti s tím se pak někdy také hovoří o tzv. obchodování se spravedlností, což by byl velice negativní jev v trestním řízení.

6 Využití dohod v praxi

Dohodu o vině a trestu český zákonodárce zavedl do trestního řízení s cílem jeho zrychlení a zjednodušení. Otázkou je, do jaké míry svého cíle dosáhl, když k aplikaci daného institutu v praxi dochází jen ve velmi malém množství případů.

6.1 Česká republika

Ze statistik Nejvyššího státního zastupitelství vyplývá, že institut dohody o vině a trestu se v trestním řízení užívá jen velmi zřídka. Během prvních čtyř let své existence (v letech 2012 až 2015) byl využit celkem v 346 případech na území celé České republiky. V průměru byla dohoda o vině a trestu využita v méně než jedné desetíně procenta stíhaných a vyřízených trestných činů.

Tabulka 1¹⁶¹

Rok	Návrhy na schválení dohody o vině a trestu	Narovnání	Podmíněné zastavení trestního stíhání	Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání
2011	0	163	3 692	2 124
2012	29	141	2 967	2 952
2013	118	117	2 362	3 286
2014	86	95	2 223	3 351
2015	113	109	2 851	2 553

¹⁶¹ Zprávy o činnosti státního zastupitelství za roky 2011 až 2015. Dostupné zde: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti> [06. 03. 2017]

Účel tohoto institutu, kterým je zrychlení trestního řízení a zjednodušení dokazování, tak zatím naplňován není. „Jisté omezení využitelnosti dohody o vině a trestu je spatřováno ve značné administrativní náročnosti tohoto úkonu, jakož i v tom, že zmíněný institut lze aplikovat toliko v případech řízení o přečinech a zločinech, zatímco o zvláště závažných zločinech takovou dohodu sjednat nelze, mohlo by jít o doplněk odklonů.“¹⁶² Administrativní náročnost spočívá v nutnosti vyjednávání s obviněným, jež se může sestávat z několika jednotlivých jednání, pokud se při prvním setkání státní zástupce a obviněný neshodnou na obsahu dohody o vině a trestu.

Dohoda o vině a trestu je využívána opravdu zcela minimálně, stejně jako je tomu i v případě narovnání. Naopak odklony ve formě podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání jsou využívány mnohonásobně více. Zatímco dohoda o vině a trestu nebo narovnání jsou dlouhodobě využívány v řádu několika desítek stíhaných a vyřízených trestných činů ročně, druhé dva výše uvedené odklony se využívají v řádech tisíců případů. Ze statistiky Nejvyššího státního zastupitelství¹⁶³ lze navíc dovodit vzestupnou tendenci ve využívání podmíněného zastavení trestního stíhání.

Důvodem velmi střídmé aplikace dohody o vině a trestu může být také poměrně složitý procesní postup, který zákonodárce zvolil. Dle Basíka je celá procedura sjednávání dohody o vině a trestu administrativně náročná a komplikovaná a její využívání není praktické zejména u bagatelní trestné činnosti, kde ustanovování obhájce jen bude zvyšovat náklady státního zastupitelství, ale vyřízení věci se tím stejně neurychlí.¹⁶⁴ Jistou časovou náročnost aplikace dohody o vině a trestu předpokládali již Šabata a Růžička ve svých úvahách nad návrhem zákona z roku 2008.¹⁶⁵ Ačkoli smyslem tohoto prostředku má být zrychlení trestního procesu, zákon umožňuje soudu nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo v řízení

¹⁶² Zpráva státního zastupitelství o činnosti z roku 2015. s. 15. Dostupná zde: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti> [06. 03. 2017]

¹⁶³ Zprávy státního zastupitelství z let 2011 až 2015, Dostupné také zde <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti> [06. 03. 2017]

¹⁶⁴ BASÍK, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 10. s. 56.

¹⁶⁵ ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6. s. 9.

před soudem odročení veřejného zasedání s žádostí, aby strany navrhly nové znění dohody o vině a trestu.¹⁶⁶

6. 1. 1 Slovensko

Inspirací pro českou právní úpravu dohody o vině a trestu měla být slovenská *dohoda o vine a treste*, aplikovaná na Slovensku od roku 2006. Vzhledem k tomu, že na Slovensku se stejně jako v České republice jednalo o zavedení zcela nového institutu do trestního procesu, zmíním i praktické využívání dohodovacího řízení na Slovensku.

Ze statistik Generální prokuratury Slovenské republiky můžeme vyčíst skutečnost, že i tam k dohodovému řízení zpočátku byla jistá nedůvěra, ale s postupem let „si orgány činné v trestním řízení, obvinění a jejich obhájci začali uvědomovat, že tento nový institut ukončení přípravného řízení má své výhody a opodstatnění“¹⁶⁷ a počet případů vyřešených za pomoci uzavřených dohod se zvýšil.

Tabulka 2a – Vývoj aplikace dohody o vině a trestu na Slovensku¹⁶⁸

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sjednané dohody	2 916	5 328	6 039	7 100	7 619	8 012
Skončená trestní stíhání	46 491	51 579	51 029	53 413	53 557	52 010
Z toho dohod	6,27 %	10,3 %	12 %	13,3 %	14 %	15,4 %

¹⁶⁶ JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10. s. 19.

¹⁶⁷ ČENTĚŠ, J., MAGVAŠIOVÁ, A.: K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2008, č. 1. s. 18.

¹⁶⁸ Statistické ročenky o činnosti prokuratury Slovenské republiky za roky 2006 až 2010; Dostupné zde: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>> [06. 03. 2017]

Tabulka 2b – Vývoj aplikace dohody o vině a trestu na Slovensku¹⁶⁹

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sjednané dohody	8 012	8 458	8 091	6 850	4 878	4 639
Skončená trestní stíhání	52 010	54 100	53 899	49 644	43 772	39 139
Z toho dohod	15,4 %	15,6 %	15 %	13,8 %	11,1 %	11,9 %

Z předchozích údajů lze dovodit, že se skutečně postupně zvyšoval počet případů, ve kterých státní zástupce s obviněným sjednal dohodu o vině a trestu. Celkově lze také konstatovat, že počet uzavřených dohod o vině a trestu i jejich podíl na celkovém počtu stíhaných trestných činů ve všech letech je mnohonásobně vyšší než v České republice. Důvodem tohoto rozdílu může být i možnost sjednat na Slovensku dohodu i v případech zvlášť závažných zločinů.¹⁷⁰

6. 1. 2 Shrnutí

Otázkou ovšem je, zda obdobnou vzrůstající tendenci jako na Slovensku lze očekávat i u nás. Je třeba si uvědomit, že řadu případů, kdy by dohoda o vině a trestu, jakožto možný odklon přicházela v úvahu, lze řešit i jinými odklony. Stále více ke slovu se přitom dostává podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu.¹⁷¹ Na rozdíl od dohody o vině a trestu totiž není zapotřebí vést nějaká jednání, která by musela skončit konsensem stran a jedná se tak z pohledu státních zástupců o jednodušší způsob vyřízení věci. Zejména v případě přečinů bude přicházet v úvahu spíše řešení věci pomocí jiných odklonů, dohoda o vině a trestu by měla být využívána spíše u zločinů. K aplikaci dohody o vině a trestu by v praxi mělo docházet především v případech, kdy by zřejmě nepostačovalo vyřízení věci prostřednictvím jiných přípustných odklonů a zároveň by nebyl vhodný ani trestní příkaz, například proto, že trestním příkazem nelze uložit

¹⁶⁹ Statistické ročenky o činnosti prokuratury Slovenské republiky za roky 2011 až 2016; Dostupné zde: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>> [06. 03. 2017]

¹⁷⁰ Srov. § 232, § 233 tr. poriadku.

¹⁷¹ Srov. Tabulka 1 a Tabulka 2.

nepodmíněný trest odnětí svobody. „Trestní příkaz bude i nadále co do procesní ekonomie významným konkurentem dohody,“¹⁷² neboť představuje velmi rychlý a méně nákladný způsob vyřízení věci vzhledem k tomu, že není třeba vůbec konat hlavní líčení ani veřejné zasedání a soud rozhodne na základě písemností obsažených ve spise, nemusí tak být předvoláváni ani žádní svědci. Podle Nejvyššího státního zastupitelství je důvodem omezené aplikace dohody o vině a trestu v praxi také skutečnost, že ji nelze sjednat o zvláště závažných zločinech¹⁷³, kde by jiný odklon v úvahu nepřicházel.

6. 2 Německo

V Německu je situace uzavírání dohod trochu jiná než v Česku, ale je třeba si uvědomit, že český zákonodárce zavedl dohodovací řízení do trestního procesu jako naprostou novinku, zatímco německý zákonodárce pouze uzákonil několik desetiletí zažitou právní praxi. Právě sama dlouhodobá praxe uzavírání dohod si vyžádala nakonec i uzákonění.¹⁷⁴ V Německu jsou dohody uzavírány častěji také proto, že německý trestní řád neposkytuje tolik možností odklonů jako česká úprava. Jedinou další variantou odklonu v Německu je v podstatě podmíněné zastavení trestního stíhání a trestní příkaz.

V roce 2015 předcházelo vydání rozsudku uzavření dohody před okresními soudy (*Amtsgerichte*) ve 2 977 případech a dále v 573 případech před zemskými soudy (*Landgerichte*), celkem tedy v 3 550 případech.¹⁷⁵ Dle Rosenaua ovšem ve skutečnosti uzavření dohody předchází soudnímu rozhodnutí ve 20 – 50 % trestních řízení,¹⁷⁶ nicméně jeho odhady pochází z roku 2010, tedy z doby, kdy dohodovací řízení bylo teprve čerstvě uzákoněno a jeho odhady se týkaly spíše praxe ještě neoficiálních *Absprachen*, o nichž žádné přesné statistiky vedeny nebyly.

Z výše uvedeného vyplývá, že tzv. *Verständigung* nejsou prozatím v Německu využívány tak často, jak se předpokládalo a patrně ani k žádnému nárůstu jejich aplikace v nejbližší době nedojde.

¹⁷² BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F.: Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 9. s.273.

¹⁷³ Zpráva o činnosti státních zastupitelství za rok 2015. Textová část. s. 7.

¹⁷⁴ Rozhodnutí BGH GSSt 1/04 ze 3. března 2005.

¹⁷⁵ Statistisches Bundesamt. *Rechtspflege – Strafgerichte*. 2015. Fachserie 10 Reihe 2.3. Dostupné na: <<https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Rechtspflege/GerichtePersonal/Strafgerichte.htm>> [06. 03. 2017]

¹⁷⁶ ROSENAU, H.: Die Absprachen in Deutschland. *Law&Justice Review*. Volume 1, Issue 1. 2010. s. 39.

Závěr

Dohoda o vině a trestu byla do českého právního řádu zavedena s cílem zrychlení a zjednodušení trestního řízení. Uvedený institut má svůj původ v angloamerické právní kultuře, ale v posledních desetiletích se dostává i do trestních procesů řady evropských států, jejichž právní řády náležejí ke kontinentálnímu typu právní kultury. Jejich trestní řízení bylo ale vystavěno na jiných principech než anglosaský trestní proces, a tak jsou dohody cizorodým prvkem v trestních procesech států kontinentální Evropy. To se dle mého názoru projevuje zejména tím, že užitím dohodovacího řízení jsou dotčeny mnohé zásady kontinentálního trestního procesu, nejvíce pak zásada materiální pravdy.

Dohodu o vině i trestu i německé *Verständigung* lze nepochybně považovat za kontroverzní instituty, což vyplývá i z léta trvající diskuze mezi jejich příznivci a odpůrci. Jak čeští, tak němečtí teoretici se k dohodovaci řízení staví poměrně skepticky a ani já nejsem přesvědčena o tom, že by dohody měly mít v českém nebo německém trestním řízení své místo. Skutečnost, že odporují základním trestně procesním principům, které mnohdy mají dokonce ústavní původ, nelze jen jednoduše přehlížet, a to ani přesto, že německý Spolkový ústavní soud v podstatě dohody považuje za ústavně konformní.

Ačkoli s argumentací zákonodárců, že by trestní řízení mělo probíhat rychleji, souhlasím, jsem přesvědčena, že by rychlost řízení neměla by prosazována na úkor základních principů, na nichž takové řízení již dlouhá léta stojí. Rychlost řízení neznamená nutně také jeho kvalitu a v některých případech je určitě mnohem vhodnější, pokud trestní řízení proběhne v celém svém rozsahu i pro převýchovu pachatele.

Myslím, že trestní řízení by bylo možné zrychlit, i bez zavádění těchto konsenzuálních prvků typických pro civilní řízení, nikoli však pro trestní, kde existuje hierarchie a nikoli rovnost stran řízení. I přesto, že dokazování zabírá hodně času v soudní fázi řízení, nemělo by toto být omezováno na úkor zjištění skutečného stavu věci a dosažení materiální pravdy. Celé trestní řízení je dle mého názoru protahováno mnohdy jen samotným chováním obviněných či jejich obhájců, když tito se nedostavují na hlavní líčení či veřejné zasedání, ač byli řádně předvoláni či vyrozuměni. V případech, kdy je jejich přítomnost bezpodmínečně vyžadována, soud nemůže jednat a je nucen věc odročovat a celé řízení se tak zbytečně o dlouhé měsíce protahuje. Problém nastává

zejména v případech nutné obhajoby, kdy obhájci či obvinění vypovídají právní zastoupení ve věci například z důvodu chybějící důvěry mezi obhájcem a klientem a toto činí těsně před jednáním o věci. Nebo v případech, kdy zákon vyžaduje přítomnost obviněného na jednání, dochází k tomu, že se obviněný v den jednání omlouvá, že musí nutně k lékaři, a přitom dané lékařské ošetření často akutní být vůbec nemuselo. Pokud se takové věci dějí v jednom řízení opakovaně vede to k průtahům řízení, které ovšem nezavinily orgány činné v trestním řízení, nýbrž obviněný či jeho obhájce. Problémem ovšem je, že chybí v trestním řádu mechanismy, které by umožnily postih takového zjevně obstrukčního chování.

Přestože souhlasím s nutností zrychlení průběhu trestního řízení, nemyslím, že tento požadavek dohoda o vině a trestu v současné podobě naplňuje. Sice v případě jejího sjednání dojde ke zkrácení fáze řízení před soudem, ale může se naopak protáhnout přípravné řízení, když se státní zástupce bude muset snažit s obviněným dohodnout na přesném znění dohody o vině a trestu. Státní zástupce by v případě sjednávání dohody měl mít větší jistotu o správnosti zjištěného skutkového stavu než v případě podání obžaloby, kdy by případné nedostatky vyřešil soud dalším dokazováním. Vyřízení věci v přípravném řízení prostřednictvím dohody o vině a trestu může být někdy pro státního zástupce časově náročnější než standardní podání obžaloby. Právě to je možná důvodem, proč se dohoda o vině a trestu využívá v tak malém množství případů. Pro státního zástupce je zkrátka jednodušší využít některou z ostatních forem odklonů nebo soudu podat obžalobu.

Dohoda o vině a trestu se v praxi využívá spíše výjimečně, proto dle mého ke zrychlování trestního řízení a usnadňování činnosti orgánům činným v trestním řízení příliš nepomáhá. Německá úprava je z pohledu zrychlení trestního řízení efektivnější, protože celé dohodování probíhá až ve fázi řízení před soudem, ale dle statistických údajů přesto není využívána tak často, jak se předpokládalo.

Otázkou zůstává, zda dohody skutečně mají své místo v kontinentálních trestních procesech. I pokud bychom tolerovali jejich nepochybné rozpory se základními trestně procesními principy, nejsou v praxi příliš často využívány a celkově kýženému odbřemenění justice nepomáhají.

Seznam použité literatury

Monografie, učebnice, komentáře

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 2. vyd. Praha: Leges, 2010.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol.: Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013.

ŠČERBA, F. a kol.: Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol.: Kriminologie. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008.

GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol.: Kriminologie. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014.

VANTUCH, P.: Trestní řízení z pohledu obhajoby. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

JELÍNEK, J.(ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016.

POCHYLÁ, V.: Limity dohodovacího řízení. In: STRÉMY, T.: Restoratívna justícia a alternativne tresty v aplikačnej praxi. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Trnava: Leges, 2015.

ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.

MEYER-GOßNER, L., SCHMITT, B.: Strafprozessordnung. Kurzkommentar. 59. Auflage. München: C.H. Beck, 2013.

PETERS, J.: Urteilsabsprachen im Strafprozess. Universitätsverlag Göttingen, 2011, Band 13.

ROXIN, C., SCHÜNEMANN, B.: Strafverfahrensrecht (Ein Studienbuch). 27. Auflage., München: C. H. Beck, 2012.

HALLER, K., CONZEN, K.: Das Strafverfahren (Systematische Darstellung mit Originalakte und Fallbeispielen). 6. Auflage. Bonn: C. F. Müller, 2011.

SCHROEDER, F. C., VERREL, T.: Strafprozessrecht. 6. Auflage. Regensburg/Bonn: C. H. Beck, 2014.

VOLK, K., ENGLÄNDER, A.: Grundkurs StPO. 8. Auflage. Passau: C. H. Beck, 2013.

OSTENDORF, H.: Strafprozessrecht. 2. Auflage. Kiel: Nomos Verlagsgesellschaft, 2015.

BEULKE, W.: Strafprozessrecht. 13. Auflage. Passau: C. F. Müller GmbH, 2016.

Odborné články

JELÍNEK, J.: Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin Advokacie. 2012, č. 10.

JELÍNEK, J.: Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. Právní rádce. 2012, č. 8.

BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F.: Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue. 2008, č. 9.

ČENTÉŠ, J., MAGVAŠIOVÁ, A.: K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2008, č. 1.

VANTUCH, P.: Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo. 2009, č. 11.

Král, V.: Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. Právní rozhledy, 2008, č. 20. II.

AULICKÝ, P.: Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 3.

ŠČERBA, F.: Odklon jako sankční opatření. Trestněprávní revue. 2009, č. 2.

MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, č. 1.

MUSIL, J.: Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3.

PROVAZNÍK, J.: Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. Trestněprávní revue. 2016, č. 4.

- JELÍNEK, J.: Zásada rychlosti trestního řízení – balance a perspektivy. Kriminalistika. 2008, č. 4.
- JALČ, A.: K niektorým aspektom dohodovacieho konania v trestnom konaní. Trestněprávní revue. 2011, č. 4.
- LICHNOVSKÝ, F.: Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti. Trestní právo. 2015, č. 3.
- ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M.: Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6.
- KUČERA, P., PTÁČEK, M.: Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo. 2009, č. 7-8.
- BASÍK, M.: Několik poznámek k dohodě o vině a trestu. Státní zastupitelství. 2012, č. 10.
- ŠRAMEL, B.: Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického „plea bargaining“. Právník. 2014, č. 2.
- LICHNOVSKÝ, V.: K otázce ukládání sankcí v rámci dohody o vině a trestu. Trestní právo. 2014, č. 3.
- VRÁBLOVÁ M.: Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2007, č. 7.
- ZEMAN, Š.: Vývoj aplikácie vybraných odklonov a alternatívnych trestov v Slovenskej republike. Trestněprávní revue. 2016, č. 7-8.
- KNAUER, F.: Absprachen im Jugendstrafverfahren. Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe. 2010, č. 1.
- TSUJIMOTO, N.: Eine inhaltliche Analyse der Verständigung im deutschen Strafprozess aus der Perspektive eines Außenstehenden, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2012, č. 12.
- STUCKENBERG, C. F.: Entscheidungsbesprechung – Zur Verfassungsmäßigkeit der Verständigung im Strafverfahren. Zeitschrift für Internationale Strafdogmatik. 2013, č. 4.

MURMANN, U.: Reform ohne Wiederkehr? – Die gesetzliche Regelung der Absprachen im Strafverfahren. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2009, č. 10.

KOTSOGLU, K. N.: Über die „Verständigung“ im Strafverfahren als Aussageerpressung. Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik. 2015, č. 3.

Internetové zdroje

Verständigung im Strafverfahren – Der echte „Deal“ Dostupné na:

<https://www.lanz-legal.de/ihre-rechte-schnelle-informationen-f%C3%BCr-beschuldigte/das-verfahren/verst%C3%A4ndigung-im-strafverfahren-der-echte-deal/>

[18. 03. 2017]

STAUDINGER, W.: Die Verständigung im Strafverfahren. Infopost. 2009 č. 7.

Dostupné na: http://www.uni-regensburg.de/rechtswissenschaft/strafrecht/walter/medien/infopost/infopost_7.pdf

[18. 03. 2017]

Deal – Verständnis für Verständigung im Strafverfahren. Dostupné na:

http://www.kriminalpolizei.de/nc/ausgaben/2014/maerz/detailansicht-maerz/artikel/deal-verstaendnis-fuer-verstaendigung-im-strafverfahren.html?tx_ttnews%5BViewPointer%5D=2 [20. 03. 2017]

BURHOFF, D.: Regelung der Verständigung im Strafverfahren. Dostupné na:

http://www.burhoff.de/veroeff/aufsatz/zap_F22_S477.htm [17. 10. 2016]

Odklony v trestním řízení. Dostupné na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

[10. 02. 2017]

MUSIL, J.: Rychlost trestního řízení. 2009. Dostupné na:

<http://www.mvcr.cz/clanek/rychlost-trestniho-rizeni.aspx> [20. 03. 2017]

Judikatura

Usnesení BGH z 3. března 2005 BGH GSt 1/04 (BGHSt 50, 40).

Usnesení BGH z 13. března 1997 BGH 4 StR 45/97.

Rozsudek BGH z 28. srpna 1997 BGH 4 StR 240/97.
Usnesení BGH z 9. července 2004 BGH 5 StR 579/03.
Usnesení BGH z 15. března 2001 BGH 3 StR 61/01.
Usnesení BGH z 16. října 2003 BGH 3 StR 257/03.
Usnesení BGH z 3. listopadu 2010 BGH 1 StR 449/10.
Rozsudek BVerfG z 19. března 2013 2 BvR 2628/10, 2 BvR 2883/10, 2 BvR 2155/11.
Usnesení BVerfG z 26. srpna 2014 2 BvR 2172/13.
Usnesení BVerfG z 21. dubna 2016 2 BvR 1422/15.
Nález Ústavního soudu III. ÚS 439/05 ze dne 13. 9. 2005.

Další zdroje

Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období. [21. 03. 2017]

Dostupný na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0>

Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období. [21. 03. 2017]

Dostupný na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dostupná na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0> [21. 03. 2017]

Pokyn obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně 8/2009. [09. 12. 2016]

Dostupný na: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_913-2013.pdf

Gesetzesbegründung zum Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren
BT Drucks 16/12310;

Dostupná na: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/123/1612310.pdf> -> [20. 02. 2017]

Zprávy o činnosti státního zastupitelství za roky 2011 až 2015 Dostupné na:
<http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.
[06. 03. 2017]

Statistisches Bundesamt. Rechtspflege – Strafgerichte. 2015. Fachserie 10 Reihe 2.3.

Dostupné na:

<<https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Rechtspflege/GerichtePersonal/Strafgerichte.htm>> [06. 03. 2017]

Statistické ročenky o činnosti prokuratury Slovenské republiky za roky 2011 až 2016.

Dostupné na: <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>> [06. 03. 2017]

Resumé

Předkládaná diplomová práce se zabývá institutem dohodovacího řízení pocházejícím z angloamerických *plea bargain*, který se od konce minulého století dostal do mnoha trestních procesů zemí kontinentální Evropy. Státy s kontinentálním typem právní kultury zavádí do trestního řízení dohody v různých podobách jako alternativu ke standardnímu řízení, jejímž účelem má být jeho zrychlení a zjednodušení. Jednotlivé varianty dohod se od sebe navzájem liší, ale společným prvkem je přiznání obviněného ke spáchání stíhaného skutku a skutečnost, že orgány činné v trestní řízení na oplátku obvykle učiní jisté ústupky při potrestání pachatele. Ačkoli se daný způsob řešení přetížení orgánů činných v trestním řízení může zdát pozitivním, našlo si dohodovací řízení i mnoho kritiků, a to zejména pro jejich rozpor s některými základními principy kontinentálního trestního procesu.

Tato práce představuje dohodovací řízení v obecné rovině, krátce nastiňuje jeho původ a soustředí se zejména na jeho právní úpravu v České republice a Německu. Český zákonodárce zavedl dohodu o vině a trestu do trestního řízení novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb. jako zcela nový typ odklonu, resp. zvláštního způsobu řízení, s cílem zrychlit fázi řízení před soudem. V Německu oproti tomu došlo v roce 2009 zákonem na úpravu dohod v trestním řízení (*Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren*) pouze k uzákonění dlouhá léta trvající praxe tzv. *Absprachen*. Diplomová práce podrobně zkoumá oba instituty jednotlivě a srovnává je s jinými typy odklonů, jež dané právní řády poskytují, dále upozorňuje na rozdíly obou právních úprav. Čtvrtá a pátá kapitola obsahují zhodnocení přítomnosti dohodovacího řízení v tradičním inkvizičním trestním procesu, který je charakteristický pro český i německý právní řád. Dané kapitoly upozorňují na klady i zápory, které s sebou dohody nevyhnutelně přináší. V poslední kapitole práce poukazuje na praktické využívání dohod a hodnotí budoucnost využívání dohody o vině a trestu v České republice. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda by dohody měly mít v trestních řízeních kontinentálního typu právní kultury skutečně své místo a zda s sebou přináší očekávané zefektivnění trestního řízení.

Summary

This master's thesis deals with the institute of agreement process that originates in anglo-american plea bargain, which has been implemented in many criminal proceedings within the countries of continental Europe. Civil law based countries are using agreements in different forms during their criminal proceedings as an alternative to common trials. Its purpose is to make them faster and more simple. Every agreement is different from each other, but one common element is that accused person pleads guilty of crimes he/she is being prosecuted for and also that the authorities involved in given criminal proceeding are willing to make concession in punishment of the prosecuted. Even though this type of solution to overburdened authorities active in criminal proceedings seems to be quite positive, there are some critics that find this method in conflict with some basic principals of continental criminal proceeding.

This thesis introduces the agreement process in general view, briefly examines its origins and focuses mainly on its legislation in the Czech Republic and Germany. Legislative force in the Czech Republic implemented the agreement on guilt and punishment into criminal proceedings by an amendment of Criminal Procedure Code No. 193/2012 Sb. as a completely new diversion, respectively as special form of proceeding with an aim to make pre-court proceedings faster. On the other hand, the act for adjusting agreements in criminal proceedings (*Gesetz zur Regelung der Verständigung im Strafverfahren*) in 2009 in Germany only legalised already well established practice, the so called *Absprachen*. The thesis is describing in detail both institutes one by one and compares them to another types of digression that can be found in given Criminal Procedure Codes. Furthermore, differences between those codes are being observed. Fourth and fifth chapter are about evaluation of presence of agreement process in traditional inquisitory criminal process that is characteristic in czech and german Criminal Procedure Code. Those chapters also point out pros and cons. In the last chapter, thesis observes the practical use of agreements and predicts future for using the guilt and punishment agreement in the Czech Republic. The main goal of this thesis is to answer the question about agreements having rightful place in civil law based countries and if they are truly making criminal proceedings more effective.

Klíčová slova / Keywords

trestní řízení, dohoda o vině a trestu, odklon

Criminal procedure, plea bargaining, diversion